

2149 6

VOORLOPIG VERSLAG

Algemene beschouwingen

§ 1. Voorbereiding van de regeling

Algemeen werd betreurd, dat de Regering bij de voorbereiding van de onderhavige, ver strekkende wetsvoordracht geen overleg heeft gepleegd met de organisaties van de verschillende groepen van credietinstellingen, welke er bij zijn betrokken. Men zag hierbij uiteraard niet over het hoofd, dat de Regering wel de adviezen heeft ingewonnen van den Bankraad en van de S.E.R., maar men had er van kennis genomen, dat de Bankraad in zijn rapport eveneens heeft aangedrongen op het vragen van advies aan de betrokken bedrijfsorganisaties. In de Memorie van Toelichting wordt met geen woord toegelicht, waarom de Regering hieraan geen gevolg heeft gegeven.

Voorts wees men er op, dat een regelmatig en nuttig overleg tussen de Overheid, resp. de Nederlandsche Bank en de bedrijfs wereld van het geld- en credietwezen sinds jaar en dag heeft plaats gevonden en dat de verbreking dezer gewoonte bij de voorbereiding van dit wetsvoorstel schade heeft toegebracht aan het vertrouwen, dat het bedrijfsleven in de Overheid moet kunnen stellen, een schade, welke had kunnen worden vermeden. Men sprak het vertrouwen uit, dat inmiddels ook de Regering, na de kennisneming van de weerslag, welke het achterwege laten van het bedoelde overleg in de kring van het naast betrokken bedrijfsleven heeft gewekt, tot de conclusie zal zijn gekomen, dat dit overleg beter niet achterwege ware gebleven.

In aansluiting hieraan gaven zeer vele leden de Regering met klem in overweging alsnog op korte termijn overleg met de meerbedoelde organisaties te voeren. Hiertoe scheen hun te meer reden, omdat, welke grote bezwaren het wetsontwerp ook vanuit het gehele georganiseerde bedrijfsleven, in de ruimste zin genomen, heeft ontmoet, juist bij de meest betrokkenen het inzicht leeft, dat onder de heersende verhoudingen de Nederlandsche Bank meer directe credietcontrole middelen nodig heeft dan de middelen, welke haar normaal ten dienste staan, terwijl eveneens bereidheid tot medewerking blijkt te bestaan terzake van een toezicht, ook los van de heersende omstandigheden, in het belang van de solvabiliteit en de liquiditeit der credietinstellingen en van een gezonde en op juiste beginselen van bankbeleid berustende credietverlening. Op beide punten bestaat derhalve de mogelijkheid, dat alsnog te plegen overleg zal voeren tot een positief resultaat van overeenstemming, hetgeen de leden hier aan het woord een groot goed zouden achten.

Met betrekking tot het advies van de S.E.R. en de daarbij gevoegde minderheidsnota werd nog gevraagd, of de Regering zou kunnen mededelen, waarom de S.E.R. de namen van de aanhangers van de meerderheids- en die van de minderheidsmening niet heeft gepubliceerd. Kan de Regering bevorderen, dat de namen van die aanhangers ter ener en ter ander zijde alsnog worden bekendgemaakt? Kennisneming hiervan zou van betekenis kunnen zijn voor de beoordeling van de waarde, die zowel aan het advies als aan de minderheidsnota moet worden toegekend.

Vele leden was het opgevallen, dat in het advies van de meerderheid van de S.E.R. en in de Memorie van Toelichting zo weinig aandacht is geschonken aan de bezwaren van de minderheid van de S.E.R., met name die ten aanzien van de Overheid in haar positie als credietvragende partij.

Voorts vroegen deze leden, of alle leden van de Bankraad het eens waren met het uitgebrachte advies dan wel, of er ook hier een minderheid was, en, zo ja, welke, die daarmee niet accoord kon gaan.

Sommige leden meenden niet te mogen verzwijgen, dat zij zeer

waren getroffen door het uitermate oppervlakkig advies, dat door de Bankraad over dit wetsontwerp is uitgebracht. Blijkbaar heeft de Bankraad in geen enkel opzicht de ver gaande consequenties doorzien, welke dit wetsontwerp medebrengt. De kennisneming van dit advies doet als vanzelf de vraag rijzen, of dit bij de Bankwet 1948 ingestelde lichaam wel een voldoende tegenwicht kan worden geacht tegen de directie van de Nederlandsche Bank en in laatste instantie ook tegen de Minister van Financiën. Dat de Bankraad wel als een tegenwicht is bedoeld, volgt o.m. uit het bepaalde in het vierde lid van artikel 9 der Bankwet, aldus deze leden.

Vele andere leden wensten daarentegen hun waardering te betuigen voor de wijze, waarop het ontwerp is voorbereid. De deskundige medewerking van de directie van de Nederlandsche Bank is er een waarborg voor, dat de banktechnische gezichtspunten van de te regelen materie voldoende tot hun recht zijn gekomen. Uit de adviezen van de Bankraad en van de Sociaal-Economische Raad, die deze leden voortreffelijk achten, blijkt de instemming van andere, voor het maatschappelijk leven representatieve organen. Zoals uit de aanhef van het verslag blijkt, vroegen evenwel ook zij zich af, of het niet verstandig zou zijn geweest mede het advies te vragen van de Bankiersvereniging en enkele andere organisaties.

Betreurd werd, dat de adviezen van de Bankraad en de Sociaal-Economische Raad niet tegelijk met de indiening van het wetsontwerp aan de Kamer zijn overgelegd en dat bij de uiteindelijke overlegging niet een vergelijkende opstelling is gevoegd van de opeenvolgende voorontwerpen, waarop deze adviezen betrekking hebben, en het wetsontwerp.

Enige leden tenslotte gaven als hun mening te kennen, dat gezien de ingewikkelde materie had mogen worden verwacht, dat eerst na lange en gedegen studie door Departement, Nederlandsche Bank, Bankraad en Sociaal-Economische Raad een wetsontwerp zou zijn ingediend. Hiervan blijkt evenwel weinig, getuige de elders in dit verslag naar aanleiding van verschillende artikelen gemaakte opmerkingen. In een ontwerp voor een wet van blijvend karakter mogen dergelijke onjuistheden niet voorkomen. Bij een zo belangrijke materie mag met haastwerk geen genoegen worden genomen.

§ 2. Noodzaak en urgentie van de regeling

Vele leden hadden er met enige verwondering kennis van genomen, dat het onderhavige wetsontwerp, in zoverre het de wettelijke regeling bevat, bedoeld in artikel 9 der Bankwet, zolang is uitgebleven; de Bankwet dateert immers van 23 April 1948. Zij zouden gaarne de reden hiervan vernemen. De late indiening van het ontwerp komt te ongelegener, vermits, voor zover het ontwerp samenhangt met de nood der omstandigheden, de Regering naar gebleken is prijs stelt op zo snelle afdoening, dat zowel voor de publieke opinie als voor de Kamer een zodanige weloverwogen en gedegen behandeling als het wetsontwerp in zijn geheel verdient in het gedrang komt. Een afdoening van het ontwerp vóór het recess der Kamer, als waarop de Regering, zij het met enige vertraging harerzijds, heeft aangedrongen, laat voor een ontwerp als het onderhavige zowel aan de publieke opinie als aan de Kamer toch eigenlijk te weinig tijd.

Deze leden — die gaarne uitdrukkelijk verklaarden, ten aanzien van het tempo van behandeling alle medewerking te willen verlenen, welke in 's lands belang nodig is — zouden gaarne van de Regering willen vernemen, waarom, naar haar oordeel, de afdoening van de onderhavige wetsvoordracht zo urgent is te achten; zij zouden dit gaarne afzonderlijk gemotiveerd zien, enerzijds voor wat betreft dat deel van het wetsontwerp, dat samenhangt met de zeer ernstige toestand, waarin het land verkeert, en anderzijds voor wat aangaat de overige inhoud van het wetsontwerp, welke losstaat van de nood der omstandigheden.

Mocht blijken, dat voor het laatstbedoelde deel van het wetsontwerp geen hoge urgentie aanwezig is, dan vroegen de hierbedoelde leden zich af, of het geen aanbeveling zou verdienen, het wetsontwerp alsnog te splitsen en voor dit ogenblik te volstaan met de totstandbrenging van een noodvoorziening, samenhangende met de heersende omstandigheden. Dit zou aan de Kamer een overijde behandeling besparen, voor zover overijling niet noodzakelijk blijkt in 's lands belang, en het zou aan de publieke opinie gelegenheid geven, zich nader te uiten over de wettelijke regeling, voor zover deze een blijvend karakter behoort te hebben, en tenslotte zou het overleg met het naastbetrokken bedrijfsleven, waarop deze leden hoge prijs stelden, met betrekking tot een noodvoorziening binnen zeer kort tijdsbestek haar beslag kunnen krijgen, terwijl dat overleg, voor wat betreft een regeling van blijvend karakter, in rustiger sfeer zou kunnen worden gevoerd. De leden hier aan het woord bevalen deze gedachte gaarne aan de Regering aan.

Dezelfde leden hadden zich voorts afgevraagd, waarom de regeling inzake credietbeperking, respectievelijk credietcontrole, welke blijkens de Memorie van Toelichting (blz. 2) op 1 Januari 1951 is ingevoerd, niet is uitgevaardigd op de grondslag van art. 9, lid 4 der Bankwet. Ware die regeling — waarvan deze leden gaarne de volledige inhoud en de wettelijke grondslag zouden vernemen — wel gebaseerd geweest op de evengenoemde bepaling, dan had de Kamer reeds lang, overeenkomstig het daarin voorgeschrevene, een wetsvoorstel ter bekrachtiging van die regeling moeten bereiken en zou aan de Kamer gelegenheid gegeven zijn tot rustiger beraad dan thans het geval is. Voorshands meenden deze leden, dat, althans naar het oordeel der Regering, de met 1 Januari 1951 ingevoerde regeling reeds hierom had kunnen en dus had moeten worden uitgevaardigd krachtens de bevoegdheid der Kroon, vervat in het meer genoemde art. 9, lid 4, omdat het ingediende wetsontwerp door de Regering aan de Kamer is aangeboden, naar luid van de considerans, als verwezenlijking van het in hetzelfde art. 9, lid 4 in vooruitzicht gestelde toezicht.

Met het adres van de Nederlandse Bankiersvereniging waren de leden hier aan het woord van oordeel, dat een noodvoorziening in de huidige omstandigheden niet kan worden gemist, zulks zowel ter beperking van de credietverlening aan het bedrijfsleven als om het hoofd te kunnen bieden aan de huidige financieringsmoeilijkheden van de Overheid.

Met betrekking tot de beperking van de credietverlening aan het bedrijfsleven zouden deze leden gaarne omstandig door de Regering worden ingelicht, of en in hoeverre ten tijde van de invoering van de geldende restrictieregeling (1 Januari jl.) de feiten en de vooruitzichten terzake van bedoelde credietverlening een verontrustend karakter droegen. Het wilde hun vooralsnog voorkomen, dat de uitzetting dier credietverlening sinds het uitbreken van het Koreaconflict niet zorglijk voor het monetaire beleid kon worden genoemd.

Wat betreft de noodzaak van een noodvoorziening als oplossing voor de financieringsmoeilijkheden van het ogenblik merkten de hier aan het woord zijnde leden het volgende op. Dat de handelsbanken, ten einde aan de credietvraag van het bedrijfsleven tegemoet te komen, hun belegging van schatkistpapier hebben beperkt, lijkt alleszins begrijpelijk en natuurlijk. De portefeuille aan schatkistpapier van banken was en is voor normale begrippen onnatuurlijk hoog (men vergelijk hiervoor de cijfers van vóór de oorlog met die van thans). Deze grote hoeveelheid schatkistpapier bij de handelsbanken is slechts te verklaren door de onnatuurlijke liquiditeit van het bedrijfsleven ten tijde van de bevrijding als gevolg van de uitverkoop tijdens de bezetting en de wijze van financiering van de schatkistbehoeften door kortlopende schuldfinanciering. De natuurlijke functie van credietverlening aan het bedrijfsleven kon en moest zich herstellen, naarmate het productieproces weer normaal op gang kwam en de behoeften der industrialisatie zich deden voelen. Tenslotte is de grotere behoefte van het bedrijfsleven aan crediet niet slechts uit voorgaande oorzaken ontstaan, doch mede door het inlopen van de achterstand in de belastinginning. Indien men deze ontwikkeling naast de schatkistbehoeften uit hoofde van de financiering van de lopende begrotingen in aanmerking neemt, komt men tot de vraag, of de grote hoeveelheid schatkistpapier, die eigenlijk de plaats van langlopende schuld inneemt, niet tot zeer illiquide papier geworden is. Dat men in dergelijke omstandigheden het ineffectief geworden middel van de discontopolitiek niet zonder de hulp van een credietrestrictie wederom tot effectiviteit kan brengen, is duidelijk. Het is dan echter ook duidelijk, dat — mede door een toestand, die voor het Overheidscrediet geleid heeft tot een impasse, welke overwonnen moet worden — daartoe geëigende middelen door middel van een noodvoorziening, te baat genomen moeten worden. Een dergelijke voorziening zal echter een tijdelijk karakter moeten hebben, terwijl de vraag, hoever zij zal moeten gaan, uiteraard mede afhankelijk is van feitelijke gegevens. Dat deze noodvoorziening bevoegdheden van andere omvang zal moeten omvatten dan een regeling van blijvende aard, welke voor normale omstandigheden bedoeld is, scheen de hierbedoelde leden voor de hand liggend toe. Zij zouden gaarne zien, dat de afpaling van de bevoegdheden, vereist voor een noodvoorziening enerzijds en voor een blijvende regeling anderzijds, zou behoren tot de onderwerpen van het overleg, dat zij alsnog gaarne, gelijk hierboven gezegd, door de Regering met het naastbetrokken bedrijfsleven gevoerd zouden zien.

Een van de belangrijke vragen is — zo vingen vele andere leden hun beschouwing aan —, of een wettelijke regeling als de onderhavige noodzakelijk is en of daaraan urgentie moet worden toegekend.

Blijkens de Memorie van Toelichting op het ontwerp-Bankwet (blz. 23) was de Minister van Financiën destijds van oordeel, dat een zodanige regeling niet noodzakelijk kon worden geacht. Hij schreef daarin: „Een wettelijke regeling van het toezicht op het particuliere

bankwezen acht de ondergetekende niet noodzakelijk. Het toezicht, zoals dit thans door de Nederlandsche Bank wordt uitgeoefend, berust op een gentlemen's agreement tussen de centrale bank en de commerciële banken. Deze regeling werkt bevredigend en de ondergetekende geeft er de voorkeur aan haar te continueren. Slechts wenst hij de mogelijkheid geopend te zien om, ingeval deze vrijwillige regeling van het toezicht onverhoopt tot een einde mocht komen of om welke redenen dan ook niet meer naar wens zou functionneren, nadere regelen te stellen, volgens welke de Bank bedoeld toezicht zal uitoefenen in het belang van de solvabiliteit en de liquiditeit der credietinstellingen en van een gezonde en op juiste beginselen van bankbeleid berustende credietverlening.”

In de Memorie van Toelichting tot het thans in onderzoek zijnde wetsontwerp wordt een brede uiteenzetting gegeven van de samenwerking tussen de Nederlandsche Bank en het particuliere bankwezen, maar daarin wordt niet gemotiveerd, waarom de Minister van Financiën thans een zodanige wettelijke regeling wel noodzakelijk oordeelt. Indien het beroep, dat in deze Memorie wordt gedaan op de Wet op het Levensverzekeringsbedrijf en op de gunstige resultaten, met de tenuitvoerlegging daarvan bereikt, de strekking heeft de wenselijkheid en de noodzakelijkheid van de voorliggende regeling van het toezicht op het credietwezen aannemelijk te maken, moge er op worden gewezen, dat een regeling daarvan met het oog op de bescherming van de belangen van derden — waarmede deze leden ten principale instemden — in zeer belangrijke opzichten geheel verschilt van de thans voorgestelde. Deze is van een geheel andere aard en gaat veel verder dan voor het vermelde doel noodzakelijk en wenselijk is.

De huidige toestand op het gebied van het credietwezen en het tegenwoordige beleid van de credietinstellingen schijnt geen reden te geven voor een wettelijke regeling als de onderwerpelijke. Uit het verslag van de Nederlandsche Bank over 1950, uitgebracht in de algemene vergadering van aandeelhouders op 24 April jl., blijkt niet van teleurstelling of van klachten met betrekking tot de vrijwillige samenwerking tussen deze Bank en de particuliere banken. In dit verslag wordt medegedeeld (blz. 82), dat de expansie van het bankcrediet alleszins verklaarbaar is en het totale volume van het commercieel bankcrediet, vergeleken met de toestand van vóór de oorlog, geenszins als excessief, doch veeleer als relatief laag kan worden beschouwd. Op grond van dit deskundig oordeel mag worden geconcludeerd, dat de urgentie van een regeling als de thans aanhangige niet kan worden aangetoond met een beroep op de credietpolitiek van de particuliere banken.

In dit verband wezen de hierbedoelde leden op de met ingang van 1 Januari jl. ingevoerde nieuwe regeling met betrekking tot de credietverlening der banken. Zij zagen de daaromtrent door de leden hiervóór aan het woord gevraagde inlichtingen met belangstelling tegemoet. Tevens vroegen zij te willen vermelden, welk effect deze regeling sorteert en welk standpunt de daarbij betrokken credietinstellingen terzake van deze regeling innemen.

Het hiervóór vermelde rechtvaardigt de vraag — zo vervolgden de hierbedoelde leden —, waarin de noodzakelijkheid, de urgentie, van de voorgestelde wettelijke regeling bestaat. Bij lezing van het reeds genoemde verslag van de Nederlandsche Bank had de volgende passage (blz. 82) hun bijzondere aandacht getrokken: „Bovendien moest rekening worden gehouden met de groote liquiditeit, die het Nederlandsche bankwezen, als gevolg nog van den gang van zaken in den bezettingstijd, thans kenmerkt. Per 30 September 1950 beschikten de 42 handelsbanken en de landbouwcredietinstellingen tezamen over circa 3500 miljoen aan schatkistpapier, terwijl haar totale credietverlening op die datum circa 1850 miljoen groot was. De mogelijkheid tot omzetting van Schatkistpapier in credieten, met alle inflatoire gevolgen van dien, was derhalve zeer groot.” Voorts zijn er de moeilijkheden van ca. 800 gemeenten, die vanwege het opgesteld rentegamma haar schulden niet kunnen consolideren, ten gevolge waarvan het door provincies en gemeenten aan kasgeldleningen en in rekening-courantcrediet opgenomen bedrag op 1 Januari jl. 590 miljoen bedroeg. Tenslotte miste de Staat, die het kortlopend crediet van het schatkistpapier had gebruikt om zijn kapitaalsuitgaven en begrotingstekorten te financieren, de middelen om het schatkistpapier terug te betalen zonder een rechtstreeks beroep op de Nederlandsche Bank te doen.

Is hierin wellicht de hoofdreden aangegeven voor de indiening van het onderhavige wetsontwerp? Zo ja, dan bestonden daartegen bij de hier aan het woord zijnde leden reeds uit dezen hoofde ernstige, om niet te zeggen overwegende bezwaren. De noodzakelijkheid van de voorgestelde regeling zou dan niet zijn gelegen in de, uit een oogpunt van algemeen welzijn, te omvangrijke credietverlening der credietinstellingen, maar in de nadelige gevolgen van het beleid der Regering ten aanzien van de consolidatie van vlottende schuld en

van haar nauw daarmee verband houdende beleid inzake de rentevoet, de z.g. goedkoop-geldpolitiek. De Regering is te dezen aanzien herhaaldelijk gewaarschuwd. In overvloedige mate is er bij haar op aangedrongen veel verder te gaan met de consolidatie van vlottende schuld dan waartoe zij had besloten of bereid was.

Dat de banken beschikken en nog beschikken over zulke hoge bedragen aan schatkistpapier, kan haar moeilijk worden verweten. Evenmin, dat zij, ten gevolge van de alleszins verklaarbare teruggang van bij haar geplaatste gelden en van de toegenomen vraag naar crediet, verplicht werden in toenemende mate over te gaan tot afstoting van schatkistpapier. Dat de mogelijkheden tot credietexpansie thans zo groot zijn, is een uitvloeisel van de exorbitant hoge vlottende schuld van het Rijk. De genezing van deze kwaal moet niet worden gezocht in een regeling, welke de banken verplicht grote bedragen in schatkistpapier aan te houden, maar in de bevordering van een omvangrijke consolidatie van vlottende schuld, in verhoging van het disconto en in inperking van het crediet der Nederlandsche Bank aan credietinstellingen. Weliswaar zal zulk een consolidatie in de vereiste omvang niet aanstonds mogelijk zijn. De Regering moet daarvoor een gunstig klimaat kweken. Wellicht zou het voorbeeld van Frankrijk kunnen worden gevolgd, waar men de nieuwe, van de in begin 1949 uitgegeven consolidatielening deeltmakende obligaties kon verkrijgen door inlevering van oude, lager rentende stukken a pari tot de helft van de waarde der nieuwe stukken benevens betaling in contanten van de andere helft.

Voor een zekere periode is een tijdelijke noodregeling noodzakelijk, ter overbrugging van de moeilijkheden, waarin het Rijk zich bevindt. Het verdient echter geen aanbeveling deze langs de weg van dwangvoorschriften te verkrijgen. Verre de voorkeur moet worden gegeven aan een regeling, welke vrucht is van vrijwillig overleg tussen de Regering en de daarvoor in aanmerking komende credietinstellingen. Er mag van worden uitgegaan, dat deze instellingen bereid zijn aan de totstandkoming daarvan naar vermogen mede te werken. Bovendien kan de werking van een zodanige regeling dan aan de praktijk worden getoetst, voordat de materie wettelijk wordt vastgelegd.

Verschillenden dezer leden wezen er nog op, dat meer moet worden geproduceerd om ons tekort op de betalingsbalans weg te werken. Meer productie en minder consumptie is het wachtwoord. Daar gaat dit wetsontwerp echter tegenin. De Minister wil de credietverlening der banken aan de bedrijven verminderen, opdat meer crediet aan de Staat zal worden verleend. Dit heeft tot gevolg, dat het productief crediet aan de bedrijven vermindert en het improductief crediet, waaruit het crediet aan de Staat grotendeels bestaat, en daarmee de consumptievermeerdering, toenemen.

Voorts wettigen ook de berichten in de pers omtrent onderhandelingen tussen de Minister van Financiën en de levensverzekeringmaatschappijen aangaande de verstrekking van leningen de veronderstelling, dat het onderhavige wetsontwerp niet slechts bedoeld is als een regeling van het toezicht op het credietwezen in normale tijden, doch dat mede beoogd wordt een instrument te scheppen om het hoofd te kunnen bieden aan de financieringsmoeilijkheden van het ogenblik.

Tenslotte zouden deze leden nog gaarne vernemen, of het in de bedoeling ligt de banken te brengen tot meerdere credietverlening aan de Staat door beleningen op schatkistpapier en schatkistpromessen. Kan de Minister mededelen hoeveel crediet de Staat op dergelijke wijze van de verschillende banken ontvangen heeft ultimo 1946, 1947, 1948, 1949, 1950 en Mei 1951? Hoeveel crediet heeft de Staat op dergelijke wijze rechtstreeks ontvangen van de Nederlandsche Bank? Acht de Minister het feit, dat de zes grote banken op ultimo 1950 een bedrag van f 2 639 387 000 aan schatkistpapier bezaten (H.B.U.-Nieuws van Mei 1951, blz. 3) een blijk van voldoende liquiditeit van deze banken, of moet deze op die wijze nog verder worden opgevoerd? Zo ja, hoeveel van de op die datum aan de genoemde banken toevertrouwde gelden ten bedrage van f 4 541 390 000 (H.B.U.-Nieuws t.a.p.) hadden dan naar het oordeel van de Minister nog in zodanige Staatspapieren moet zijn belegd?

Enkele leden hielden de navolgende beschouwing.

De indiening van dit wetsontwerp komt op een voor de Regering wel zeer ongelegen moment. Zij valt n.l. samen met het feit, dat, naar nu wel algemeen wordt erkend, de financiële politiek van dit Kabinet, evenals van het vorige, volkomen is vastgelopen. Evenzeer met het feit, dat de Nederlandse Staat, tenzij tegen een veel hogere rente, geen crediet meer heeft, noch in het binnen-, noch in het buitenland, en met het feit, dat de z.g. goedkoop-geldpolitiek, die geleid heeft tot het vlottend houden van enorme bedragen aan Staatsschuld, volledig heeft gefaald. Het onder deze omstandigheden indienen van een wetsontwerp, dat beoogt de banken onder controle te stellen van de Minister van Financiën, moet als het ware vanzelf leiden tot de conclusie, dat dit wetsontwerp beoogt de Staat door controle op het

bankwezen ook in de toekomst de middelen te verschaffen tot voortzetting van een politiek, die anders onder de drang der feiten had moeten zijn losgelaten. Van de zijde van belanghebbenden is dan ook niet nagelaten in open bewoordingen verband te leggen tussen dit wetsontwerp en het falen van de tot dusver gevolgde financiële politiek. Het prestige van de Regering heeft daardoor ernstig geleden. Niet het minst omdat de strekking van de betogen van belanghebbenden en van vele deskundigen onvermijdelijk tot de conclusie leidt, dat, indien er toezicht moet worden uitgeoefend, dit niet tot object dient te hebben het credietwezen, maar de Minister van Financiën.

Aan de neiging, het vastlopen van de financiële politiek der Regering ten grondslag te leggen aan de indiening van het wetsontwerp, wordt voorts nog voedsel gegeven door de omstandigheid, dat het behartigen van de liquiditeit en de solvabiliteit van de credietinstellingen bezwaarlijk als een door de feiten gestaafd argument voor dit wetsontwerp kan worden aanvaard. De enige ernstige deconfiture in het bankwezen, n.l. die van de Commanditaire Vennootschap Mendelssohn & Co, kan in dit verband bezwaarlijk te berde worden gebracht, aangezien genoemd bankiershuis steun heeft genoten o.a. van de toenmalige Minister van Financiën en van de Nederlandsche Bank. Terecht wordt dan ook op blz. 3 der Memorie van Toelichting de coördinatie van het beleid van de Overheid en van het beleid van het bankwezen in verband met algemene economische en monetaire omstandigheden in de eerste plaats genoemd als een argument voor het indienen van dit wetsontwerp. In feite is het het enige argument. Dit zou echter aan overtuigingskracht winnen, indien de Regering voorbeelden zou kunnen aanhalen van feiten, welke er op wijzen, dat zonder wettelijke voorschriften een coördinatie, als zoëven bedoeld, niet mogelijk zou zijn. Het ware gewensd, dat de Regering, ter motivering van een ingrijpend wetsontwerp als dit, een indrukwekkende reeks van gevallen zou kunnen noemen, waaruit zou blijken, dat de ontstentenis van wettelijke voorschriften coördinatie heeft belet of gefrustreerd. Aannemende, dat de Regering over deze feiten beschikt, is zij verplicht, deze openbaar te maken ter motivering van een wetsontwerp van zo ingrijpende strekking als het onderhavige.

Intussen moet worden erkend, dat de Nederlandse Staatsfinanciën in een impasse zijn geraakt, hetgeen uiteraard niet had kunnen geschieden zonder medewerking van, althans toelating door de Volksvertegenwoordiging. Deze kan zich dus niet onttrekken aan de verantwoordelijkheid voor de toestand, waarin 's lands financiën zijn geraakt. De minderheid van de Sociaal-Economische Raad moge in haar advies (blz. 5) terecht betogen, dat de scheidingslijn tussen liquide middelen en credietuitzettingen thans in de praktijk anders loopt dan het onderhavige wetsontwerp kennelijk veronderstelt, zij moge er terecht op wijzen, dat het vaststellen van een minimum van door de banken aan te houden schatkistpapier en een maximum van aan het bedrijfsleven te verstrekken credieten sociaal-economisch onverantwoord is, dit alles neemt niet weg, dat men staat voor het feit, dat de Nederlandse Staat klaarblijkelijk aan het eind van zijn crediet is, wat het gevaar medebrengt, dat hij in toenemende mate zal moeten overgaan tot geldschepping, met al de verschrikkelijke gevolgen van dien. Kritiek op het voorliggend wetsontwerp kan niet anders dan vernietigend zijn, maar zij schiet tekort, indien zij niet tevens een opbouwend element zou bevatten en een weg zou wijzen, die wellicht uitkomst zou bieden uit de impasse, waarin ons financieel bestel is geraakt.

Deze leden zouden in dit verband de aandacht willen vestigen op de instelling in Amerika door de Federal Reserve Board van een Voluntary Credit Restraint Committee, dat bestaat uit vertegenwoordigers van de Federal Reserve Board, van Amerikaanse Bankiersverenigingen, van de Levensverzekeringmaatschappijen en de Investment Banks. Zij meenden, dat een dergelijke constructie ook voor ons land aanbeveling verdient. Zij hielden zich er van overtuigd, dat een vrijwillige samenwerking van de genoemde instellingen, met het doel 's lands financiën te redden en inflatie te voorkomen, tot goede resultaten zal leiden, aangenomen, dat zowel de Staat als het bedrijfsleven bereid zullen zijn tot aan de grens van het toelaatbare hun credietbehoefte te beperken in het belang van het algemeen. Het ligt in de rede, dat de Staat hierbij in belangrijker mate zijn behoeften zal moeten beperken dan het bedrijfsleven, omdat van een te sterke beperking van credieten aan het bedrijfsleven toeneming van de werkloosheid te vrezes is. Uit de financiële impasse, waarin Nederland is geraakt, kan met geen mogelijkheid een uitweg worden gevonden langs de weg van een dwangwetgeving, omdat men een ongezone toestand nu eenmaal niet kan genezen met een wet. Te verwachten is, dat toepassing van dwang met automatische zekerheid zal leiden tot steeds verdere dwang, met in het eind onderschikking van alle particulier initiatief en van alle particulier eigendom aan het organisme van de Staat. Verbetering is alleen te verkrijgen door, uitgaande van de erkenning, dat het financieel bestel in Nederland is vastgelopen

en dat inperking van credietverstrekking onvermijdelijk is geworden, door middel van samenwerking van de Staat met de particuliere credietinstellingen te komen tot een beperking, die nog de minste bezwaren zal opleveren voor de sociaal-economische ontwikkeling in ons land.

Bij het aangeven van vorenstaande uitweg hadden deze leden aangenomen, dat het volgens de bepalingen van het Mutual Defense Assistance Program niet mogelijk zal zijn de tegenwaarde van de geschonken E.R.P.-dollars te besteden voor aflossing van vlottende schuld, omdat volgens die bepalingen over die tegenwaarde alleen beschikt mag worden voor additionele militaire inspanning. Mocht die veronderstelling echter onjuist zijn of mochten de bepalingen van het M.D.A.P. niet toepasselijk zijn op tegenwaardefondsen, welke gestort zijn vóór de totstandkoming van dit program, dan lijkt het aangegeven, de tegenwaardegelden of een deel daarvan in de eerste plaats te besteden voor schuldaflossing om zodoende in de dadelijke nood van de schatkist te voorzien. Mocht de Regering het mogelijk achten van de Regering der Verenigde Staten een toestemming te verkrijgen om af te wijken van de bepalingen van het M.D.A.P. ten behoeve van een gebruik van de tegenwaarderekening voor schuldaflossing, dan zal in de huidige noodtoestand een poging daartoe uiteraard aangewend dienen te worden.

Vele leden zagen de indiening van dit wetsontwerp slechts als de onvermijdelijke consequentie van een langdurige ontwikkeling, waarbij de betekenis van het particuliere bankwezen voor het monetaire evenwicht geleidelijk aan zo zeer is toegenomen, dat een coördinatie van de credietpolitiek van de particuliere banken met de algemene economische en financiële politiek van de Overheid niet meer kan worden gemist. Dat op aan het algemeen belang ontleende gronden de verzorging van het maatschappelijk leven met het benodigde chartale geld slechts door of althans onder de contróle van de Overheid mag plaats vinden, wordt niet of nauwelijks meer betwijfeld. De huidige betekenis van het girale geld voor het monetaire evenwicht leidt er toe ook de geldschepping door de particuliere banken blijvend onder de contróle van een Overheidsinstantie te stellen.

Reeds bij de behandeling van de Bankwet 1948 is er door deze leden op gewezen, dat het algemeen belang in zó sterke mate bij de credietpolitiek van het particuliere bankwezen is betrokken, dat afdoende wettelijke waarborgen in het leven moeten worden geroepen om te voorkomen, dat bedoelde credietpolitiek tot een doorkruising van het algemene economische en financiële beleid zou leiden. Zij hadden op zich zelf waardering voor de mate van medewerking, die het particuliere bankwezen tot dusver op grond van een gesloten gentlemen's agreement heeft verleend, ten einde de Nederlandsche Bank in staat te stellen de haar bij de Bankwet 1948 opgedragen taak tot het uitoefenen van toezicht op het particuliere bankwezen te vervullen en wilden hun instemming met dit wetsontwerp ook niet opgevat zien als een bewijs van wantrouwen in het particuliere bankwezen, als geheel genomen, voor de naaste toekomst. Zij waren echter van mening, dat het monetaire evenwicht, in al zijn elementen, van zo primair belang is voor de verhoudingen in ons land, dat hier niets aan het toeval mag worden overgelaten, dat niet mag worden vertrouwd op een overeenkomst, welke opgezegd kan worden juist wanneer deze het meeste nodig is, en dat een afdoende waarborg moet worden geschapen, dat de door de desbetreffende centrale instantie verstrekte richtlijnen overal op dezelfde wijze worden uitgevoerd.

Gezien de toezegging van de Minister van Financiën bij de behandeling van de Bankwet 1948, waarbij een wettelijke voorziening betreffende het toezicht op het credietwezen in het vooruitzicht werd gesteld, betreurden de hierbedoelde leden het ten zeerste, dat dit wetsontwerp pas zo laat werd ingediend. Hunnerzijds is zowel in 1948 als in 1949, respectievelijk bij de begrotingsbehandeling van Hoofdstuk VII B der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1949 en bij die voor 1950, op spoed aangedrongen Zou hun waarschuwing, dat de wettelijke regeling er behoorde te zijn, vóórdat acute moeilijkheden intraden, ter harte zijn genomen, dan had de behandeling in een rustiger sfeer kunnen plaats vinden dan thans en zou een overhaaste behandeling niet nodig zijn geweest. Nu een en ander niet is geschied, achten zij een spoedige behandeling en aanneming van het wetsontwerp te meer noodzakelijk. De financiële toestand van ons land is gedurende de laatste maanden steeds slechter geworden. De deviezenreserves zijn verdwenen en het binnenlandse monetaire evenwicht vereist voortdurende aandacht. Deze leden hadden er gedurende de laatste maanden reeds enkele malen op gewezen, dat naar hun mening een ingrijpende verbetering van de situatie, waarin ons land verkeert, slechts kan worden bereikt door krachtige rechtstreekse maatregelen, te weten door fysieke contróles van onderscheiden aard. Tegen de achtergrond van deze overtuiging konden zij aan het wetsontwerp dan ook geen beslissende actuele betekenis toekennen, zolang het

niet wordt aangevuld met de nodige fysieke contróles. In de politiek van de Regering, die bij het nastreven van het sociaal-economische evenwicht in de eerste plaats wil gebruik maken van financiële en fiscale maatregelen van globale aard, behoort de credietcontróle echter tot het onmisbare arsenaal van middelen, zonder welke aan een welslagen van deze politiek zelfs niet kan worden gedacht. Wie derhalve geen fysieke contróles wenst, zal daarvan de consequentie moeten trekken in deze zin, dat aan de Regering de middelen worden gegeven om de alternatieve politiek te voeren, die zij — en met haar de meerderheid der Kamer — voorshands nog mogelijk acht. Worden aan de Regering zelfs deze middelen onthouden, dan blijft slechts de financiële ineenstorting over en de curatele over onze financiën van de daartoe ingestelde internationale organisaties, waardoor ook op monetair gebied wellicht nog sterker moet worden ingegrepen dan bij aanneming van het huidige ontwerp waarschijnlijk is.

Tegen het voorstel, het aanhangige ontwerp om te werken tot een noodvoorziening, hadden de hierbedoelde leden bezwaar. Uit hetgeen zij eerder aanvoerden, blijkt, dat zij een blijvende regeling noodzakelijk achtten. De feitelijke verhoudingen kunnen echter zo snel wisselen, dat het onmogelijk is de ontwikkeling daarvan met behulp van wetgeving bij te houden. Herhaaldelijk is onverwacht en snel ingrijpen noodzakelijk. De juiste oplossing scheen deze leden daarom die, welke in het wetsontwerp wordt voorgesteld, te weten een machtigingswet, waarvan naar behoefte gebruik wordt gemaakt. Achten zij daarom een dergelijke machtigingswet noodzakelijk, ook afgezien van de huidige monetaire moeilijkheden, zo kan deze machtigingswet tevens dienen om op dit ogenblik op zo kort mogelijke termijn de maatregelen te nemen, die thans worden vereist. Afgezien hiervan vroegen zij zich af, of door het treffen van een noodvoorziening tegemoet gekomen zou worden aan de vele tegen het ontwerp te berde gebrachte bezwaren.

Wat betreft het van andere zijde gedane beroep op de Memorie van Toelichting der Bankwet 1948, waarin wordt gezegd, dat voorshands geen wettelijke regeling inzake het toezicht op het credietwezen nodig is, merkten de hier aan het woord zijnde leden op, dat deze uitspraak door de verdere parlementaire behandeling der Bankwet 1948 is achterhaald. Zij kwamen op dit punt nog nader terug (blz. 12).

Ook de suggestie in zake navolging van het Franse voorbeeld wezen de hierbedoelde leden af. Rentestijging zou niet afdoende helpen. De ervaring wijst uit, dat de besparingen slechts weinig invloed onder vinden van de rentestand. Wanneer men thans nog tot consolidatie wil overgaan, moet dit — zo nodig — gebeuren door een gedwongen lening. Overigens heeft een voorgaande consolidatie hetzelfde effect als een credietbeperking, zodat het niet duidelijk is, wat met dit middel zou zijn gewonnen ten aanzien van de behoefte van het bedrijfsleven aan grotere kredieten.

Naar aanleiding tenslotte van de eerder in dit verslag gestelde vraag naar voorbeelden van schadelijke credietverlening aan particulieren herinnerden deze leden aan de extra-voorraadvorming gedurende 1950, welke huns inziens een inflationistische ontwikkeling heeft bevorderd.

De door de hiervoor aan het woord zijnde leden geponeerde stelling, dat de onvermijdelijke consequentie van de ontwikkeling van het particuliere bankwezen tot het ontwerpen van deze wet heeft geleid, achten verschillende leden een onbewezen bewering, terwijl hierbij niets wordt gezegd omtrent de aard en inhoud van dat door die leden gewenste toezicht. Bovendien is deze bewering in strijd met de verklaring van de President van de Nederlandsche Bank inzake de credietverstrekking door de particuliere banken. Vergeleken met 1938 en in aanmerking genomen o.a. de devaluatiegevolgen, de tendenz tot voorraadvorming in het jongste verleden en de gestegen grondstoffprijzen, blijkt de credietuitzetting naar zeer gezonde regelen te zijn uitgevoerd. De houding der banken is zeer goed geweest, terwijl in de Bankwet slechts een bepaalde contróle op het credietwezen werd beoogd, namelijk in verband met liquiditeit en solvabiliteit. De Minister zal bij uitstel van de voorgestelde regeling wellicht in moeilijkheden komen met betrekking tot de aanbidding van schatkistbiljetten, hetgeen voor hem te betreuren is. Dit kan reden zijn tot nader overleg met de banken, maar mag toch geen aanleiding zijn om deze banken onder ver gaande contróle te stellen.

Bij de beoordeling van dit wetsontwerp is het een eerste vereiste de achtergrond te belichten en na te gaan onder welke omstandigheden dit voorstel wordt gedaan, aldus sommige leden.

De achtergrond wordt gevormd door de oorlogstoerusting. Dit wetsontwerp beoogt ons land, ook wat het credietwezen betreft, te brengen in oorlogstoestand. Militaire uitgaven tot een bedrag als waartoe deze Regering zich tegenover Amerika heeft verplicht zijn economisch niet verantwoord. De inflatoire werking, welke daarvan uitgaat, tracht de Regering op te heffen c.q. te verzachten door dit wets-

ontwerp. Daarom is het niet toevallig, dat de Regering nu, nadat de Bankwet 1948 reeds meer dan twee jaar werkt, met dit wetsontwerp komt ter regeling van het toezicht op het credietwezen, dat in artikel 9, lid 3 aan de Nederlandsche Bank is opgedragen en waarvoor artikel 9, lid 4 een wettelijke regeling verlangt. Want bovengenoemde inflatoire tendenz van de oorlogsvoorbereiding komt de reeds bestaande inflatoire strekkingen van de niet sluitende begroting en de passieve betalingsbalans versterken.

Een zeker toezicht op het credietwezen is ook naar de mening dezer leden inderdaad onontbeerlijk. Doch dit bestaat en bestond reeds, getuige het Gentlemen's Agreement van 1945, dat per 1 Januari 1951 vervangen is door een nieuwe regeling. Zelfs deze regeling, die de banken in haar credietverlening al zeer aan banden legt, voldoet de Regering blijkbaar niet. Zij zal de ver gaande bevoegdheden, welke zij bij dit wetsontwerp verlangt, wel moeten gaan gebruiken om aan de moeilijkheden het hoofd te bieden.

Het ware daarom beter de vlottende schuld, op wier definitieve aflossing bij de oorlogspolitiek, die de Regering volgt, toch geen uitzicht bestaat, te consolideren. De grote winsten, die deze zelfde politiek aan vele ondernemingen oplevert en verder nog in uitzicht stelt, doet het tijdstip daarvoor niet al te gunstig voorkomen. Bij een hoge rentevoet zal dit het budget weer aanmerkelijk bezwaren. De Regering zal er daarom toe over moeten gaan om hetzij een heffing in eens voor te stellen, hetzij een lening uit te schrijven met een laag rentepercentage van b.v. 2½ % of 3 %. Er mag toch ook van degenen, die van deze politiek ten eerste profiteren, een offer worden gevraagd. Brengen zij dit niet vrijwillig, dan zal de lening over de vermogens moeten worden omgeslagen, en wel zo, dat voor het bedrag, waarvoor gedwongen moet worden deelgenomen, een lagere rente wordt vergoed dan voor het bedrag, waarvoor vrijwillig is deelgenomen, c.q. dat de gehele lening tegen een lager rentetype wordt uitgegeven. Ook de arbeiders dwingt men immers tot het brengen van een offer.

De ontstemming, schrik en ontsteltenis, waarmede het wetsontwerp in de vele kringen van belanghebbenden is ontvangen, doen — zo vervolgden dezelfde leden — toch wel verwonderlijk aan, als men bedenkt, dat dit voorstel de consequentie is van de door de Regering gevolgde politiek van oorlogstoerusting. Deze zelfde kringen laten het de Regering over dit gedeelte van haar politiek aan toejuichingen niet ontbreken. Nu ze echter gesteld worden voor de consequenties van deze politiek en zij zien, dat daarvoor niet alleen de vrijheid van anderen, doch ook hun eigen vrijheid wordt aangetast, beginnen zij te klagen. Is het hun inderdaad ernst met de bezwaren, die zij in de somberste kleuren afschilderen, dan dienden zij zich te richten tegen de oorzaak, de politiek van oorlogstoerusting dezer Regering. Zolang zij dat niet doen, geven zij er blijk van, dat zij wel de voordelen van deze politiek (o.a. de gunstige bedrijfsresultaten van het jaar 1950, speciaal in de voor de oorlogstoerusting werkende bedrijven) gaarne aanvaardden, daarbij de nadelen voor andere latende, doch dat zij, zodra hun eigen belangen door deze zelfde politiek in het gedrang dreigen te geraken, wel tegen deze gevolgen, doch niet tegen de politiek zelf der Regering in het geweer komen.

§ 3. Opzet van het wetsontwerp

Zeer vele leden zouden gaarne vernemen, hoe de Regering in het licht van het bepaalde in het meergenoemde artikel 9, lid 4 er toe gekomen is aan de Kamer een wetsvoordracht als de onderhavige aan te bieden ter verwezenlijking van het in dat artikel 9, lid 4 bedoelde toezicht. Zij hadden hierbij in het bijzonder op het oog enerzijds het bepaalde in artikel 11 van het wetsvoorstel — houdende een verbod, dat met het toezicht van artikel 9, lid 4 niet te maken lijkt te hebben — en anderzijds de regeling van het voorgestelde artikel 10, waarbij wordt gevraagd een *duurzame* machtiging aan de Nederlandsche Bank onder goedkeuring van de Kroon om in *alle* gevallen die maatregelen te treffen, waarvoor de Kroon in artikel 9, lid 4 der Bankwet een *tijdelijke* machtiging heeft verkregen voor *dringende* gevallen. Terwijl een gebruik van deze tijdelijke machtiging voor dringende gevallen dan nog gebonden was aan de verplichting tot het vragen van bekrachtiging van dat gebruik door den wetgever, is in het onderhavige wetsontwerp het gebruik van de gevraagde duurzame machtiging in het geheel niet aan een dergelijke verplichting gebonden. Voor een wettelijke regeling van blijvend karakter leek de leden hier aan het woord een machtiging als thans gevraagd onaanvaardbaar. En voor een noodvoorziening kwam het hun voorshands voor, dat ook daarin de constructie van een aan de Nederlandsche Bank onder goedkeuring der Kroon te verlenen machtiging enige meerdere waarborgen zou dienen te behelzen ter vermijding van even schadelijke als onnodige rechtsonzekerheid. Bij de behandeling van artikel 10 kwamen deze leden nader op een en ander terug.

Hoewel velen der hierbedoelde leden er de voorkeur aan zouden geven, dat voor dit ogenblik volstaan zou worden met een noodvoorziening en een blijvende regeling aan nadere overweging en nader rustig overleg met het naast betrokken bedrijfsleven zou worden onderworpen, wilden zij toch over een blijvende regeling enkele nadere opmerkingen maken. Zij stemden in met de Memorie van Toelichting, waar deze (blz. 3) zegt, dat de particuliere banken een grote rol spelen in het economische bestel, doordat zij aan de Overheid en het bedrijfsleven credieten verlenen en de hoeveelheid van de geldomloop beïnvloeden. Alhoewel het conjunctuurverloop in Nederland overwegend wordt beheerst door de ontwikkeling op de internationale markten, erkenden zij, dat de hoeveelheid van de geldomloop een belangrijke invloed op het conjunctuurverloop heeft. Erkenning van de wenselijkheid, dat de economische politiek van de Regering er op gericht behoort te zijn de conjunctuurbeweging zoveel mogelijk te egaliseren, doet echter de vraag rijzen, hoever deze egalisatiepolitiek moet gaan en welk doel men zich voor ogen stelt. Is dat een toestand van full employment of wat heeft men daarbij voor ogen?

Voorts zullen — aldus deze leden — de middelen, die voor deze egalisatiepolitiek gebruikt zullen moeten worden, bekend en aanvaard moeten zijn. Blijkens de Memorie van Toelichting (t.a.p.) is de Regering van mening, dat in alle omstandigheden gekozen moet worden ten gunste van een systeem, waarbij de Nederlandsche Bank door quantitative en kwalitatieve credietcontrole kan ingrijpen. In het in het wetsontwerp gekozen systeem zal de Nederlandsche Bank met bijna onbeperkte bevoegdheid de algemene richting en het lot van het bankwezen, van het bedrijfsleven in Nederland en van de individuele bedrijfstak en onderneming kunnen bepalen, zonder dat enig overleg met betrokkenen gepleegd behoeft te worden. De in het ontwerp voorgestelde beroepsmogelijkheid kan nauwelijks geacht worden waarde te hebben in een systeem van ver strekkende bevoegdheden, als in het ontwerp gegeven. De vraag dient dan ook gesteld te worden, of in normale omstandigheden een dergelijke regelende bevoegdheid nodig en wenselijk is, en wel met betrekking tot de beide doelen, die blijkens de Memorie van Toelichting met het toezicht beoogd worden.

Ziet men naar het verleden van de relaties tussen de Nederlandsche Bank en het particuliere bankwezen, dan kan men zich niet aan de indruk onttrekken, dat het systeem van het wetsontwerp geen voortzetting van, doch een breuk in de ontwikkeling van de samenwerking inhoudt. De ontwikkeling van de relaties tussen de Nederlandsche Bank en het particuliere bankwezen, zoals die in de Memorie van Toelichting is weergegeven, wijst immers op een steeds toenemende en nauwer wordende samenwerking door overleg en vertrouwen, hetgeen een bestaansvoorwaarde voor en kenmerk van het crediet en het credietwezen is. Indien gesteld zou worden, dat elk bezwaar, hoe dan ook, tegen credietverlening aan de Overheid of tegen een bepaalde credietverlening of verlenging daarvan aan de Overheid, een doorkruisen van de politiek van de Overheid zou inhouden, dat voorkomen, resp. verboden moet worden, dan konden de leden hier aan het woord deze gedachte niet volgen. Slechts indien de blijvende noodzaak voor een dergelijke bevoegdheid en machtconcentratie nodig zou blijken, hetzij door ongewenste toestanden of verhoudingen, hetzij door calamiteiten, zou de gedachte van het ontwerp als blijvende regeling aanvaard moeten worden, doch in gewijzigde vorm. Mede zou gekozen moeten worden voor het als blijvend bedoelde systeem van het ontwerp, indien geen andere oplossing voor en behandeling van de zorg voor het credietwezen mogelijk ware, die meer in overeenstemming is met de natuurlijke economische gang van zaken. Er worden in de Memorie van Toelichting echter geen redenen genoemd en aan deze leden waren ook geen redenen bekend, waarom in normale omstandigheden niet meer met de economische wetenschap in overeenstemming zijnde beproefde middelen voldoende zouden zijn. Het verleden heeft wel aangetoond, dat er twee oorzaken zijn, die een juiste gang van zaken waarborgen en waarborgen, en wel ten eerste het juiste begrip van de Nederlandsche Bank en het bankwezen voor hun functie en taak en ten tweede het juiste begrip voor de verhouding, die het bankwezen getoond heeft in zijn plaatsbepaling tegenover de Nederlandsche Bank, welke verhouding voor de Nederlandsche Bank nog gewaarborgd wordt door het feit, dat zij tenslotte de „Banker's Bank" is.

Zouden de hierbedoelde leden (zonder daarmee te willen erkennen, dat de feitelijke omstandigheden dit als een behoefte en noodzaak aangeven) geen bezwaar willen maken tegen een toezicht, dat zich tot het bedrijfseconomisch aspect beperkt, en zelfs het nut hiervan willen beamen, het verder strekkend toezicht, nl. dat betreffende het in de Memorie van Toelichting eerstgenoemde aspect, is niet, en zeker niet in de opzet en uitwerking zoals thans geboden, datgene, wat met hun inzichten in overeenstemming te brengen is. Volgens die inzichten kan de zorg voor het monetaire evenwicht

en het credietwezen normaliter met de beproefde middelen van de bank- en credietpolitiek behandeld worden. Dat deze methode dan gevolgd zal moeten worden in nauwe samenwerking tussen de eersten, die bij de monetaire politiek en credietpolitiek betrokken zijn, met name door de Nederlandsche Bank, het credietwezen en de Minister van Financiën, staat vast. Elk van deze instanties heeft een eigen verantwoordelijkheid, doch ook een eigen gezichtsveld. Dit alles sluit niet uit, dat onder omstandigheden de mening van de Regering, resp. van de Nederlandsche Bank zal moeten kunnen prevaleren. Een samenwerking als hier bedoeld, geïncorporeerd in de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie, had naar de mening der hierbedoelde leden dan ook meer in de lijn van de ontwikkeling gelegen. De historische bestaande samenwerking Nederlandsche Bank-bankwezen zou voortgezet kunnen worden in de zich thans ontwikkelende Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie.

In de voorgaande beschouwing betreffende de opzet van het systeem van het toezicht deden deze leden een suggestie terzake van de richting, in welke zij zich het credietwezen zouden willen zien ontwikkelen. Deze suggestie werd gedaan, omdat zij aansluit bij de historisch gegroeide samenwerking tussen Nederlandsche Bank en bankwezen en omdat zij aansluit bij de zich ontwikkelende Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie. Deze suggestie is echter mede gedaan, omdat de opzet van het onderhavige ontwerp ten eerste een almacht en bevoegdheid bij de Nederlandsche Bank en vooral bij de Minister van Financiën legt, welke onder meer door de bevoegdheid der kwalitatieve credietcontrole zo groot is, dat zij tot onaanvaardbare consequenties ten aanzien van de maatschappelijke structuur leidt; voorts onvoldoende rekening houdt met en onvoldoende waarborgen schept ten aanzien van de samenwerking op basis van vertrouwen en respect tussen Nederlandsche Bank en credietwezen; bovendien de Minister van Financiën als vertegenwoordiger en verzorger van de credietbehoefte van de Overheid (dus als partij in het credietwezen) een vrijwel onbeperkte macht ten aanzien van de structuur van het crediet beoogt te geven en tenslotte zelfs geen poging toont een reële beroepsmogelijkheid te creëren.

Vele anderen der leden bij de aanvang dezer paragraaf aan het woord stelden de considerans van het wetsontwerp, luidende: „dat het wenselijk is bij de wet bepalingen vast te stellen inzake het toezicht op het credietwezen, welke in het vooruitzicht zijn gesteld in artikel 9, vierde lid van de Bankwet 1948”, en lid 4 van artikel 9 van de Bankwet luidende: „Wij behouden ons voor, in afwachting van de totstandkoming van een wettelijke regeling van het toezicht op het credietwezen, in dringende gevallen bij algemene maatregel van bestuur, de Bankraad gehoord, nadere regelen te stellen, volgens welke de Bank bedoeld toezicht zal uitoefenen in het belang van de solvabiliteit en de liquiditeit der credietinstellingen en van een gezonde en op juiste beginselen van bankbeleid berustende credietverlening. Wanneer zodanige algemene maatregel van bestuur tot stand komt, wordt zo spoedig mogelijk een ontwerp van wet ingediend, ten einde bedoelde maatregel te bekrachtigen”, tegenover de Memorie van Toelichting, waarin wordt gezegd (blz. 3 bovenaan): „Terzake van het doel, dat met een wet tot toezicht op het credietwezen wordt beoogd, kunnen twee aspecten worden onderscheiden. In de eerste plaats dienen waarborgen te worden geschapen voor een coördinatie van het beleid van de Overheid en van het beleid van het bankwezen in verband met algemeen economische en monetaire omstandigheden, terwijl in de tweede plaats de liquiditeit en de solvabiliteit der credietinstellingen zoveel mogelijk gehandhaafd en voorzover nodig bevorderd dienen te worden, zulks in het belang van de crediteuren dezer instellingen.” De solvabiliteit en de liquiditeit, welke in artikel 9, vierde lid in de eerste plaats zijn gesteld, worden hierin naar de tweede plaats gebracht, terwijl men „een gezonde en op juiste beginselen van bankbeleid berustende credietverlening”, waarvan verder sprake is in genoemde bepaling, niet aantreft in de formulering, welke de Memorie van Toelichting geeft in zake de doelstelling van deze wettelijke regeling. Deze normen zijn daarin vervangen door „een coördinatie van het beleid van de Overheid en van het beleid van het bankwezen in verband met algemeen-economische en monetaire omstandigheden.” Daargelaten, waarin deze „coördinatie” bestaat en hoe men daarover moet denken, moet worden opgemerkt, dat deze doelstelling essentieel verschilt van die, opgenomen in en via de considerans ontleend aan artikel 9, vierde lid van de Bankwet. Het schijnt daarom niet twijfelachtig, aldus deze leden, dat opzet en strekking van het wetsontwerp niet in overeenstemming zijn met de considerans.

Tegen een wettelijke regeling van de strekking als omschreven in de Bankwet hadden deze leden eveneens geen principieel bezwaar. De regeling van het toezicht op het credietwezen en van de bevoegdheden van het lichaam of orgaan, dat met dit toezicht wordt belast,

is zo belangrijk en kan van zo grote betekenis zijn, dat zij bij wet en niet bij algemene maatregel van bestuur behoort te worden getroffen.

De hierbedoelde leden verzochten de Regering voorts haar inzicht te willen kenbaar maken omtrent de vraag, in welke verhouding dit wetsontwerp moet worden gezien tot hoofdstuk V van de Grondwet (van openbare lichamen voor beroep en bedrijf). Zij wezen er op, dat in het ontwerp aan de Nederlandsche Bank de bevoegdheid wordt toegekend voor de onderwerpelijke credietinstellingen algemene voorschriften voor haar bedrijfsvoering vast te stellen (artikel 10, eerste lid). Deze bevoegdheid is, naar het hun wilde voorkomen, een verordenende bevoegdheid.

In dit verband stelden zij tevens de vraag, of de wenselijkheid onder de ogen is gezien van de totstandkoming van een publiekrechtelijk orgaan ter zake van het toezicht op het credietwezen en, zo ja, om welke redenen de Regering heeft gemeend het in het leven roepen van zulk een orgaan niet in overweging te moeten geven.

Verscheidene leden voegden hier nog aan toe, dat de considerans van het ontwerp meer in overeenstemming met de inhoud daarvan zou zijn geweest, indien deze b.v. had geluid: dat het wenselijk is aan de Nederlandsche Bank meer en groter bevoegdheden te geven ten aanzien van het credietwezen dan zijn voorzien in de Bankwet 1948. Een dergelijke considerans zou het voorliggende wetsontwerp op de grondslag hebben gesteld, waarop het in werkelijkheid rust, en de onjuiste indruk hebben vermeden alsof dit wetsontwerp een natuurlijk sequel is van de Bankwet 1948. De strekking er van gaat immers ver uit boven het brengen van een coördinatie van het beleid van de Overheid en het beleid van het bankwezen. Het wetsontwerp beoogt in de eerste plaats niet een coördinatie van tweeërlei beleid, maar zeer bepaald de onderschikking van het bankwezen aan de Overheid. Want niet de liquiditeit en solvabiliteit der credietinstellingen, in het belang van crediteuren van deze, zouden worden gediend, maar het gemak van de schatkist om aan kort crediet te komen. Indien de Minister deze zienswijze vruchtdragend zou willen bestrijden, ware zulks alleen te doen door aanbidding van een nieuw wetsontwerp, waarin voor deze voor de hand liggende conclusie geen plaats is. Zelfs indien men zich echter op het standpunt zou willen stellen, dat het ontwerp als een uitvloeisel van artikel 9, lid 4 der Bankwet moet worden beschouwd, dan zouden toch in ieder geval de verschillende maatregelen achteraf door de wetgever dienen te worden bekrachtigd.

Zeer bevreemdend achtten deze leden het tenslotte, dat de Memorie van Toelichting uitsluitend is ondertekend door de Ministers van Financiën en van Justitie en niet mede door de Minister van Economische Zaken.

Weer andere leden waren van mening, dat gezien het grote belang van het wetsontwerp, ondertekening had dienen plaats te vinden door het gehele Kabinet.

Vele leden waren van oordeel, dat duidelijk blijkt uit de parlementaire geschiedenis, dat een wettelijke regeling betreffende het Overheidstoezicht op het particuliere bankwezen, niet slechts voor zoveel de liquiditeit en de solvabiliteit van de Nederlandse credietinstellingen aangaat, doch ook met het oog op de noodzakelijke coördinatie van het beleid van de Overheid en de credietpolitiek van de particuliere banken, in de opzet van de Bankwet 1948 ligt. In de Memorie van Antwoord ad artikel 9 van het Bankstatuut werd met betrekking tot het vierde lid van het artikel opgemerkt, dat de daar gegeven formulering zo ruim is, dat ook de belangen der algemene sociaal-economische politiek ten volle tot hun recht kunnen komen. Bij de mondelinge behandeling verklaarde de Minister van Financiën (*Handelingen* 1948, blz. 1149, eerste kolom), dat onder het begrip „toezicht” mede is begrepen het richten van aanbevelingen en het oefenen van invloed en dat het begrip dus allerminst passief moet worden opgevat. Tenslotte werd een wettelijke voorziening betreffende het toezicht in de hierbedoelde zin reeds bij die gelegenheid, zij het op termijn, met zoveel woorden in het vooruitzicht gesteld. Deze regeling van het toezicht op het particuliere bankwezen is dan ook, zulks in overeenstemming met wat in de Memorie van Toelichting werd opgemerkt, de rechtstreekse consequentie van de in 1948 door de wetgever voor de taak van de Nederlandsche Bank gekozen formulering. Deze leden beschouwden derhalve het wetsontwerp als de inlossing van een bij de behandeling van de Bankwet 1948 door de Regering gedane toezegging, die zij destijds op prijs hebben gesteld.

Het scheppen van de door het algemeen belang geëiste eenheid van beleid kan — zo vervolgden zij — slechts geschieden door aan één centrale instantie — in casu de Nederlandsche Bank in overleg met de Minister van Financiën — de daartoe nodige bevoegdheden te geven. Zowel op grond van principieel overwegingen als met het oog op de zo rijke schakering van het Nederlandse bankwezen dient daarbij aan de te treffen regeling de eis te worden gesteld, dat zij een

redelijk evenwicht weet te bewaren tussen de Overheidsinvloed en de eigen verantwoordelijkheid van de onder toezicht te plaatsen instellingen. De hierbedoelde leden waren van oordeel, dat dit redelijke evenwicht inderdaad wordt bereikt. De bevoegdheden van de Nederlandsche Bank kunnen ver gaan, maar niet verder dan onder bepaalde omstandigheden nodig is. Waar de Nederlandsche Bank voorts van haar bevoegdheden slechts gebruik maakt voor zover het algemeen belang dit eist en de onder toezicht gestelde instellingen overigens vrij blijven in haar bedrijfspolitiek, blijft de sfeer van de eigen verantwoordelijkheid voldoende gerespecteerd.

§ 4. Uitwerking van de opzet

De kern van de regeling wordt — aldus verscheidene leden — gevonden in artikel 10 van het wetsontwerp. Daarin worden aan de Nederlandsche Bank bevoegdheden van zeer verre strekking gegeven en aan haar een uitzonderlijk grote macht toegekend. Zij is bevoegd aan de geregistreerde credietinstellingen (zie hoofdstuk II van het ontwerp), na voorafgaande goedkeuring van de Kroon, algemene voorschriften voor haar bedrijfsvoering (welke veel meer omvat dan de credietverlening) te geven. Die voorschriften kunnen voor onderscheidene groepen van instellingen verschillend zijn. Zij kunnen tussentijds worden gewijzigd, binnen „door Ons te stellen grenzen” zelfs „zonder Onze voorafgaande goedkeuring”. De Bank kan zich bij het geven van die voorschriften de bevoegdheid voorbehouden „in bijzondere gevallen of onder bijzondere omstandigheden voor een of meer geregistreerde credietinstellingen ontheffing van de voorschriften te verlenen”. De verdere bepalingen met betrekking tot die voorschriften (artikel 10, lid 5) zijn dermate ruim gesteld, dat de Nederlandsche Bank kan overgaan tot de regeling van de credietverlening, van de overige beleggingen, van de omvang der liquide middelen — met inbegrip van die van bepaalde liquiditeiten — en van de te bedingen en de te vergoeden rente. Het materiële recht wordt, voor zover het de vaststelling daarvan betreft, vrijwel geheel aan de wetgever onttrokken. Van de rechtszekerheid voor de onderwerpelijke credietinstellingen blijft weinig of niets over. De zelfstandigheid en de verantwoordelijkheid van deze instellingen worden tot een uiterst bedenklijk minimum teruggebracht. Tot nu toe waren de beslissingen in zake de credietpolitiek niet in één hand gelegd. De credietinstellingen hebben te dezen aanzien een eigen verantwoordelijke taak. Voor zover coördinatie noodzakelijk bleek, werd deze in vrijheid door samenwerking tussen de Centrale Bank en het particuliere bankwezen tot stand gebracht, en die werkte bevredigend. Dit kan nu anders worden. Bij aanvaarding van dit wetsontwerp, in het bijzonder van artikel 10, wordt het mogelijk, dat de Minister van Financiën de gehele credietpolitiek van de onder de regeling vallende instellingen gaat beheersen, met alle gevolgen van dien. De ontwerpvoorschriften worden niet gepubliceerd. Daarover wordt ook niet in overleg getreden met de organen van het bedrijfsleven in het algemeen, noch met die van de credietinstellingen, welke daaraan zullen worden onderworpen. Zij worden niet in het openbaar vastgesteld. Van die voorschriften, welke een dwingend karakter zullen dragen, kan niet in beroep worden gegaan. Het concrete „algemeen economische en monetaire beleid”, dat de Regering meent in elke situatie te moeten volgen, wordt de over de gehele linie uitsluitend geldende norm. De credietinstellingen worden verplicht tot het volstrekt en actief voeren van dit beleid.

Om een wettelijke regeling, welke tot dit alles de mogelijkheid opent, te aanvaarden, moet men een onbegrensd vertrouwen hebben in de Regering en in de Minister van Financiën. Zulk een vertrouwen kan, naar het oordeel der hier aan het woord zijnde leden, niet worden opgebracht en mag ook niet door de Regering worden gevraagd. Dit te meer niet, omdat zij, in verband met de stand van 's Rijks kas en haar behoeften aan crediet, dermate nauw bij de beslissingen in zake de credietpolitiek is betrokken, dat met het gevaar van een tekort aan objectiviteit rekening moet worden gehouden.

Bij de overweging van dit wetsontwerp behoren — zo vervolgden dezelfde leden — behalve de positie en de taak van de credietinstellingen, ook de belangen van nijverheid en handel in het oog te worden gevat. Het bedrijfsleven heeft thans, om algemeen bekende redenen, veel meer geldmiddelen nodig dan voorheen. De bevordering van de industrialisatie en van het tot stand komen van voorzieningen, welke de opvoering van de arbeidsproductiviteit ten doel hebben, stellen te dezen opzichte mede haar eisen. Dientengevolge is de behoefte aan roulerend crediet sterk gestegen. Het bedrijfsleven moet voor de voorziening in die behoefte bij de banken terecht kunnen. Wanneer het crediet, dat wordt gevraagd, een gezond karakter draagt en de banken daartegen uit een oogpunt van liquiditeit, solvabiliteit en juist bankbeleid geen bezwaar hebben, is het een algemeen belang van hoge orde, dat dit crediet wordt verschaft. Indien daarop niet meer kan worden gerekend, ontstaat

er voor het bedrijfsleven een te grote onzekerheid, althans een zeer ongewenste onzekerheid, welke de ontplooiing van de energie ernstig kan belemmeren en in het bijzonder de opvoering van de productie en van de arbeidsproductiviteit kan schaden. In verschillende van de adressen, welke omtrent dit wetsontwerp bij de Kamer zijn ingekomen, wordt terecht op deze zijde van de zaak sterk de nadruk gelegd en, onder meer naar aanleiding van het voorgestelde in punt c van het vijfde lid van artikel 10, gewezen op het gevaar van een min of meer willekeurige en discriminatoire hantering van de credietpolitiek. Bij de toepassing van de regeling voor de credietverlening, welke met ingang van 1 Januari j.l. is ingevoerd, schijnen zich reeds bezwaren te hebben voorgedaan met betrekking tot de bevreemding van de behoefte aan normaal crediet. Met name uit de kringen van de deskundigen op het gebied van het landbouwcrediet is daarvoor de aandacht gevraagd.

Verscheidene leden voegden hieraan nog toe, dat de in artikel 10 toegekende bevoegdheden in het kort hierop neerkomen, dat de Minister van Financiën door middel van voorschriften van de Nederlandsche Bank de banken kan dwingen schatkistpapier te nemen of te houden (dus te bevriezen) en tevens er voor zorg kan dragen, dat de Staat voor zijn crediet slechts een lagere rente behoeft te betalen. De grote fout van deze wet is — aldus deze leden —, dat hier geen objectieve instantie het toezicht heeft op de credietinstellingen, maar dat dit toezicht wordt uitgeoefend door de Minister van Financiën, die als groot credietnemer van de credietinstellingen allereerst partij is. In de Scandinavische landen, Frankrijk en Zwitserland en bij onze Benelux-partner België wordt het toezicht uitgeoefend door speciale organen, waarvan de leden veelal benoemd worden door het Staats-hoofd. Op deze wijze wordt te veel machtsconcentratie bij de Overheid vermeden.

Het gevolg van deze wet is — zo vervolgden dezelfde leden —, dat de Minister, doordat de credietinstellingen direct onder zijn beheer komen door zijn invloed op de credietverleningen, indirect ook de bedrijven, die door de credietinstellingen gefinancierd worden, onder zijn invloed krijgt. Zo worden dus zowel de credietinstellingen als de bedrijven onder de Staat gebracht en wordt het vrije initiatief om hals gebracht, want door het geven van voorschriften (artikel 10, lid 5), door het geven van ontheffingen (artikel 10, lid 6) en door een verbod tot wijziging van de grootte van het kapitaal, duurzame deelneming in andere credietinstellingen of fusies met andere instellingen en financiële organisaties zonder vergunning der Bank (artikel 11), heeft de Minister alles over het bankwezen te zeggen, waarbij nog komt de verplichting inlichtingen te verstrekken aan de Bank (artikel 13) en het opdracht geven een advies van de Bank te volgen, wanneer de Bank meent, dat de solvabiliteit of de liquiditeit van een bepaalde credietinstelling in gevaar zou kunnen komen (artikel 16). De gehele bedrijfspolitiek, zowel credietverlening als rentepolitiek, wordt in handen der Overheid gelegd, welke geheel naar eigen politieke overtuiging en inzicht kan handelen en besluiten, een mogelijkheid, welke elders slechts in dictatoriaal of staatsocialistisch geregeerde landen bestaat. Een dergelijke ongeëvenaarde machtsconcentratie in handen van de Minister van Financiën moet dan ook in strijd worden geacht met de democratische beginselen van ons Staatsbestel.

Enkelen dezer leden wilden nog in het bijzonder de aandacht vestigen op de vergaande bevoegdheden, welke bij artikel 11 aan de Nederlandsche Bank zullen worden toegekend. Indien er nog enige twijfel zou bestaan of het onderhavige wetsontwerp bedoelt de credietinstellingen onder contrôle van de Staat te brengen, dan moet de lezing van artikel 11 ten deze elke twijfel wegnemen. Elke gestie, welke valt buiten het kader der dagelijkse werkzaamheden van een bank, wordt in dit artikel gebonden aan een voorafgaande vergunning van de Nederlandsche Bank, dat wil dus zeggen van de Minister van Financiën. Elk initiatief, dat bedoelt het credietwezen op solider basis te stellen of invloed uit te oefenen op de vestiging of uitbreiding van nieuwe industrieën, wordt onderworpen aan het toezicht van de Nederlandsche Bank en er kan geen twijfel over zijn, dat bij aanvaarding van dit artikel het Nederlandse bankwezen zal ophouden een zelfstandige functie te vervullen in het maatschappelijk leven van Nederland. De banken zullen worden gedegradeerd tot een soort betaal- en administratiekantoren van de Staat. Zoals reeds hiervoor uiteengezet houdt dit tevens de onderschikking van het gehele bedrijfsleven aan de Overheid in.

Niet ten onrechte wordt daarom — aldus deze leden — aan de Regering verweten, dat het ontwerp in feite de z.g. koude nationalisatie tengevolge heeft. Hier wreekt zich de principiële fout, die gemaakt is toen de Nederlandsche Bank werd genationaliseerd. Bepalingen als in genoemde artikelen vermeld zouden, hoewel principieel onaanvaardbaar, desnoods nog kunnen worden geduld, indien de Nederlandsche Bank een waarlijk van de Regering onafhankelijke instelling ware. Dit is echter niet het geval en kan ook niet het geval zijn, aangezien de Staat de enige aandeelhouder is van de Nederlandsche Bank en

haar directie in laatste instantie heeft te doen en te laten, wat de eigenaar der Bank haar voorschrijft. Die eigenaar is de Nederlandse Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Financiën, en daarom is in redelijkheid niet te ontkennen, dat de bevoegdheden, welke dit wetsontwerp aan de Nederlandsche Bank toekent, in feite worden toegekend aan de Minister van Financiën. Om elke twijfel weg te nemen, wordt bovendien nog in artikel 30 verklaard, dat artikel 26 der Bankwet hier mede van toepassing is, op grond van welk artikel de Minister van Financiën aan de directie van de Bank aanwijzingen kan geven in de gevallen, waarin hij dit ter coördinatie van de monetair en financiële politiek der Regering en de politiek van de Bank noodzakelijk acht, tegen welke aanwijzingen beroep openstaat op de Kroon, zonder dat daarbij de Raad van State wordt ingeschakeld, terwijl voor de beslissing in beroep wederom de Minister van Financiën verantwoordelijk is. De hierbedoelde leden konden dan ook niet anders concluderen, dan dat aanvaarding van dit wetsontwerp in zijn huidige vorm de Minister van Financiën in een positie zou brengen, welke slechts is te vergelijken met die, welke destijds werd ingenomen door Minister Schacht in het Derde Rijk.

Vele leden daarentegen konden zich zeer wel met de inhoud van dit wetsontwerp verenigen. Zij zagen hierin niet in de eerste plaats de uitdrukking van één bepaalde politieke overtuiging. Met name heeft het voorstel niets te maken met een socialisatie van het particuliere bankwezen. Dat het de door sommigen zo gevreesde rechtstreekse Overheidsinvloed voldoende weet te vermijden, volgt zowel uit de, blijkens tal van feiten nog steeds bestaande, zelfstandigheid van de Nederlandse Bank als uit de in het voornemen van de Regering liggende decentralisatie, waarbij mede een taak kan worden opgedragen aan andere organen dan aan de Nederlandsche Bank zelf. De hierbedoelde leden maakten bezwaar tegen de tot uiting gekomen opvatting, dat de Minister van Financiën en de Nederlandsche Bank „één” zouden zijn. Ten betoge van de onjuistheid dezer opvatting verwezen zij naar de jaarverslagen van de Nederlandsche Bank, waaruit overduidelijk blijkt, dat de President der Bank zich zijn vrijheid tegenover de Minister van Financiën voorbehoudt. Ook herinnerden zij aan het duidelijke verschil van mening tussen de beide evengenoemde ter zake van het consolidatievraagstuk en ten opzichte van de afremming van investeringen. Klachten over een te sterke machtsconcentratie bij de Overheid berusten dan ook kennelijk op een onjuist begrip van wat wordt voorgesteld. Bij de gedachte organisatie van het toezicht kunnen zowel de redelijkheid als het deskundig inzicht van belanghebbenden voldoende tot hun recht komen. Slechts voor zover belanghebbenden in strijd zouden willen handelen met het algemeen belang, zal hun daartoe de pas worden afgesneden, waartegen zij ook zelf geen bezwaar mogen maken, zeker niet indien — zoals toch mag worden verondersteld — zodanige voornemens bij hen niet leven. Het gaat om het feit, dat de reële bestedingen moeten worden verminderd. Wanneer er geen goederen zijn, mogen ook geen credieten worden gegeven. Hierdoor zou immers inflatie ontstaan, die ook in strijd is met de belangen van het bedrijfsleven zelf. De prijsstijging zou nl. steeds grotere credieten nodig maken, waardoor men steeds achter de werkelijke ontwikkeling blijft aanlopen.

Met verwondering hadden deze leden kennis genomen van de bezwaren, die zijn ingebracht tegen artikel 10, vijfde lid van het ontwerp, waaruit wordt afgeleid, dat het ontwerp het monetair minder gezonde crediet aan de Overheid wil stimuleren, althans beschermen, ten koste van het monetair gezondere crediet aan het bedrijfsleven. Ook zij waren van mening, dat wel in sterkere mate dan is gebeurd tot consolidatie van vlottende schuld had moeten worden overgegaan; een mening, waarvan zij reeds geruime tijd geleden blijk hadden gegeven. De cijfers wijzen echter uit, dat de dreigende inflatoire gevaren niet komen van de kant van de Schatkist, doch van de zijde van het bedrijfsleven, dat een beroep doet op nieuw crediet of op oude liquiditeiten. Zou de Regering in aanmerkelijk sterkere mate hebben geconsolideerd, dan zou een gelijk bedrag aan oude liquiditeiten als zodanig zijn verdwenen en nu ook niet tot inflatoire financiering van nieuwe investeringen kunnen worden aangewend; het verwijt van onvoldoende consolidatie kan dan ook zeker niet als argument worden gebruikt om thans toch maar tot inflatoire vormen van financiering over te gaan. Aangezien het voor het monetaire evenwicht noodzakelijk is, dat de nieuwe investeringen uit de reële goederenstroom worden geput, zijn er slechts twee mogelijkheden: hetzij de schatkist zodanige inkomsten te verschaffen, dat uit een overschot van de ontvangsten boven de uitgaven het noodzakelijke tegenwicht tegen de nieuwe credieten en het in beslag nemen van oude liquiditeiten wordt gevormd, hetzij een afdoende rem aan inflationistische financieringsmethoden aan te leggen. Tegen voorstellen tot belastingverhoging plegen echter zodanige bezwaren te worden aangevoerd en de belastingdruk is reeds zo zwaar,

dat de eerste oplossing — hoe wenselijk deze leden die op zich zelf ook zouden achten — niet in voldoende mate mogelijk schijnt. Dan blijft echter uitsluitend over de tweede mogelijkheid, te weten een credietrestrictie op de in artikel 10 van het ontwerp aangegeven wijze, waaraan uiteraard eveneens bezwaren verbonden zijn, doch die heel wat minder onaantrekkelijker zijn dan de ineenstorting, waartoe een voortgaande inflationistische ontwikkeling zou leiden.

De norm voor het optreden van de Nederlandsche Bank en eventueel, via artikel 26 der Bankwet 1948, van de Regering blijft — zo vervolgden deze leden — uitsluitend gelegen in het algemeen belang. Dat dan ook — gelijk wel gesteld wordt — bij aanneming van het wetsontwerp de belangen van het particuliere bedrijfsleven principieel zouden worden achtergesteld bij die van de Staat, achtten zij onjuist. De Nederlandsche Bank — evenals trouwens de Regering zelf — moet van geval tot geval het algemene belang, dat betrokken is bij de handhaving van het Overheidscrediet, afwegen tegen het algemene belang, dat met de credietverstrekking aan particulieren is verbonden. Slechts indien vaststaat, dat het algemeen belang sterker betrokken is bij het eerste gezichtspunt dan bij het tweede, mag een regeling worden voorgeschreven, die in feite ten gunste van de credietgeving aan de Overheid werkt, waarbij bovendien het laatste woord niet toekomt aan de Minister van Financiën als partij, doch waarbij de Regering voor haar daden op de gewone wijze verantwoordelijk is tegenover de Staten-Generaal, zijnde het door het gehele Nederlandse volk gekozen en mede met de zorg voor het algemeen belang belaste orgaan. De bewering, dat het ontwerp in strijd zou zijn met de democratische beginselen van ons Staatsbestel, bewijst daarom alleen maar gebrek aan kennis omtrent het Nederlandse Staatsrecht en omtrent het begrip democratie.

Qualitatieve credietcontrole. Vele leden wezen er op, dat de Minister blijkens de Memorie van Toelichting (blz. 3) ook zelf terugschrikt voor de in het wetsontwerp neergelegde bevoegdheid tot kwalitatieve credietcontrole door toe te geven, dat een stelsel van kwantitatieve credietcontrole principieel de voorkeur verdient, en door aan te geven, onder welke bijzondere omstandigheden een kwalitatieve controle van de Nederlandsche Bank noodzakelijk is.

Vele andere leden merkten daarentegen op, dat hetgeen in de Memorie van Toelichting neergelegde, zij het niet gemotiveerde opvatting, dat aan een kwantitatieve credietcontrole principieel de voorkeur toekomt boven een kwalitatieve controle, niet verenigen. Het algemene bezwaar van zuivere kwantitatieve maatregelen, te weten, dat zij onvoldoende differentiëren, geldt ook hier. Niet alleen onder slechts denkbare omstandigheden, doch onder vele omstandigheden kan het gebruiken van kwalitatieve in plaats van kwantitatieve criteria er toe leiden, dat van de beschikbare mogelijkheden een zo goed mogelijk gebruik wordt gemaakt. Deze leden zouden er daarom de voorkeur aan hebben gegeven, indien de kwalitatieve controlemaatregelen in het ontwerp meer de nadruk zouden hebben gekregen, doch hadden er geen behoefte aan, concrete wijzigingen in het ontwerp te bepleiten, nu het uitdrukkelijk zowel kwalitatieve als kwantitatieve controles mogelijk maakt.

Vele andere leden merkten daarentegen op, dat hetgeen in de Memorie van Toelichting omtrent de kwantitatieve en de kwalitatieve credietcontrole wordt medegedeeld niet tot geruststelling strekt. Hoewel aan de kwantitatieve controle door de Regering principieel de voorkeur wordt gegeven en het in de bedoeling ligt deze zoveel mogelijk toe te passen, wordt niettemin de weg geopend voor een kwalitatieve controle op grote schaal. De Minister van Financiën kan, indien hij dit, uit weiken hoofde dan ook, noodzakelijk of wenselijk acht, van dit middel tot credietrestrictie gebruik maken. De leden hier aan het woord hadden daartegen ernstige bezwaren, mede omdat bij de hantering van dit middel uiterst moeilijk willekeur kan worden vermeden en een verantwoordelijkheid op de schouders van de Regering wordt gelegd, welke deze h.i. niet kan dragen. Zij keerden zich daarom tegen de opvatting van die leden, die het pleit voerden voor de inruiming van een grotere plaats aan de kwalitatieve controle bij het toezicht op het credietwezen.

§ 5. Toezicht op de liquiditeit en solvabiliteit der credietinstellingen.

Om misverstand te vermijden wilden vele leden vaststellen, dat deze controle verder gaat dan de accountantscontrole. Deze immers stelt vast, of de overgelegde verantwoording van beheer en beleid overeenstemt met het gevoerde beheer en beleid. Het rapport van de accountant geeft daarbij de gegevens, die het mogelijk maken het beleid en beheer te beoordelen. Het in het ontwerp als de bedrijfs-economische controle beschouwde toezicht gaat verder in die zin, dat het zich mengt in beheer en beleid. De Memorie van Toelichting stelt reeds vast, dat enerzijds het verleden weinig aanleiding geeft om dit

toezicht in te stellen en anderzijds deze contrôle geen afdoende waarborg biedt tegen calamiteiten. Niettemin kan er weinig bezwaar bestaan tegen het hierbedoelde toezicht, al valt niet uit te sluiten, dat er een verschil in waardering van feiten en omstandigheden en beslissingen in beheer en beleid kan en zal bestaan tussen toezichthouder en gecontrôleerde. Subjectieve waardeoordelen kunnen tot grote verschillen in waardering leiden. Mede gezien de aard van de materie zal een zorgvuldig gekozen procedure, die naast juiste tot tijdige beslissingen komt, gekozen moeten worden. Gewaarschuwd zou echter moeten worden voor een voorstelling, dat het bedoelde toezicht calamiteiten zou uitschakelen. De Memorie van Toelichting waarschuwt intussen niet alleen voor deze misvatting, doch accentueert haar waarschuwing door elke garantie voor nadelen uit calamiteiten uit te sluiten. Rekening houdend met het hiergestelde omtrent deze bedrijfs-economische doelstelling, kan daartegen geen redelijk bezwaar gemaakt worden, al zal met de mogelijkheden, het nut en de te veroorzaken kosten rekening gehouden moeten worden, aldus deze leden.

Andere leden achtten het onbegrijpelijk, dat de Minister in de Memorie van Toelichting vastlegt, dat noch de Centrale Bank noch de Overheid de verantwoordelijkheid voor het beleid en het lot van de vele credietinstellingen op zich kan nemen, terwijl zij niettemin een zeer belangrijk deel van leiding en beleid uit handen der banken nemen om deze indirect zelf te voeren. Het is voor een deel nog aanvaardbaar, dat de Centrale Bank niet verantwoordelijk wordt gesteld, wanneer de Minister gebruik maakt van de bevoegdheden, hem verleend bij artikel 26 der Bankwet 1948, maar dat de Staat dan niet verantwoordelijk moet worden gesteld, is niet duidelijk gemaakt.

Wat de organisatie van het toezicht betreft, vroegen de eerder aan het woord zijnde leden zich allereerst af, of het stelsel van het ontwerp, waarbij behoudens uitzonderingen alle credietinstellingen door de Nederlandsche Bank worden geregistreerd, niet beter te vervangen ware door een stelsel, waarbij alleen die instellingen voor registratie door de Nederlandsche Bank in aanmerking zouden komen, die niet zijn aangesloten bij of zich onder toezicht stellen van een terzake erkend bedrijfsorgaan. De bedrijfsorganen zouden dan de eerste aangewezenen zijn om, met inachtneming van centrale aanwijzingen, het toezicht uit te oefenen. Zeker voor wat de blijvende regeling betreft zouden deze leden de voorkeur geven aan een stelsel, dat in de lijn van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie het bedrijfsleven zelf inschakelt als eerste aangewezenen ter zake van bedrijfsregelingen boven een stelsel, waarbij een orgaan van de centrale Overheid vooropgaat en het bedrijfsleven zelf alleen wat te zeggen heeft bij de gratie van de centrale Overheid.

In de tweede plaats worden in het ontwerp van registratie uitgesloten de handelsbanken, die niet beschikken over een bedrag aan eigen middelen, gelijk of hoger dan door de Minister van Financiën, de Bank gehoord, te bepalen. Deze bepaling sluit dus deze zo te noemen kleine of in de ogen van de Minister te kleine handelsbanken van de registratie en dus ook van het toezicht uit. De hierbedoelde leden konden hierin niet anders zien dan de wens zich bij het toezicht tot het gemakkelijk grijpbare te bepalen en/of de wens om deze instellingen op zichtbare wijze op een dood spoor te brengen. Uitgaande van de bestaande vrijheid in bedrijfsuitoefening en van de eerbiediging van verworven en bestaande rechten konden deze leden niet dan in noodzakelijke gevallen tot een maatregel meewerken, die een discriminatie doet ontstaan, welke op waarschijnlijk korte termijn tot noodlottige gevolgen voor deze uit te sluiten ondernemingen of instellingen zal leiden. Een dergelijke discriminatie zal er immers bewust of onbewust niet slechts toe leiden, dat crediteuren een andere houding tegenover de niet geregistreerde instellingen zullen gaan innemen en reeds uit dien hoofde de wet voor velen calamiteiten met zich kan brengen, doch ook, dat faciliteiten in het bankwezen voor deze instellingen zullen afnemen of verdwijnen met de daaruit, ook voor derden, te vreezen kansen op calamiteiten. Zelfs indien men van oordeel zou zijn of tot de conclusie zou komen, dat op de duur de meest gewenste toestand zou ontstaan, indien slechts handelsbanken zouden bestaan, wier eigen middelen een bepaalde omvang zouden hebben, dan nog zou althans begonnen moeten worden met een registratie, die de actuele toestand als uitgangspunt neemt. Door de invoering van de wet zou dan niet bij voorbaat een discriminatie ontstaan, die praktisch onherstelbaar is, terwijl bovendien het toezicht, dat het wetsontwerp beoogt, over het gehele vlak uitgeoefend wordt. Tenslotte wezen deze leden er nog op, dat het te ver gaat de bevoegdheid tot bepaling van de grens van de grootte der handelsbanken, die voor registratie in aanmerking komen, in blanco aan de Minister van Financiën over te laten.

Van meer dan een zijde werd deze beschouwing ondersteund. Ook deze leden leek de bepaling, dat handelsbanken, die niet over een nader te bepalen bedrag aan eigen middelen beschikken, niet in de eerste afdeling van het register worden ingeschreven, vooralsnog weinig wenselijk. De veronderstelling in de Memorie van Toelichting, dat het publiek het register wel zal raadplegen, schijnt wel erg optimistisch. Beter lijkt — aldus velen dezer leden — de oplossing, dat voor nieuwe ondernemingen een minimumkapitaal wordt vastgesteld en dat alle bestaande handelsbanken, ongeacht de grootte van haar kapitaal, worden geregistreerd en onder toezicht gesteld. Het natuurlijke verloop van zaken zal dan geleidelijk aan wel een aantal van de kleinere doen verdwijnen, terwijl het toezicht op de liquiditeit en de solvabiliteit blijkens de ervaringen van de laatste jaren herhaaldelijk juist bij de kleine bankinstellingen het meest noodzakelijk is.

Een der leden was van oordeel, dat een regeling, welke een zuiver technisch toezicht beoogt op de solvabiliteit en de liquiditeit van de credietinstellingen, reeds lang had moeten zijn uitgevaardigd evenals trouwens een regeling, welke een technisch onderzoek mogelijk maakt naar de gestie van alle naamloze vennootschappen, het een en ander op het voetspoor van de Amerikaanse wet betreffende de Securities and Exchange Commission. De grote betekenis, welke de credietinstellingen en de naamloze vennootschappen in deze tijd hebben voor het maatschappelijk leven en voor de maatschappelijke structuur, wettigt volkomen, dat zij onder een technische contrôle worden gesteld, mits deze wordt uitgeoefend door een volkomen onafhankelijk en onpartijdig lichaam, onafhankelijk zowel van de Staat als van de belanghebbenden.

Van verschillende zijden verklaarde men evenmin bezwaar te hebben tegen een toezicht uitgeoefend door een onafhankelijke instantie, b.v. naar analogie van het toezicht van de Verzekeringskamer op de levensverzekeringsmaatschappijen. Bepalingen, welke geen enkel verband houden met het toezicht op de liquiditeit en de solvabiliteit, zoals b.v. art. 11, zouden echter dienen te worden geschrapt.

Deze leden vroegen zich evenwel af, of een dergelijk toezicht wel nodig is en of het veel zal uitwerken. De laatste jaren hebben zich op dit gebied weinig of geen moeilijkheden voorgedaan, terwijl voorts noch de Centrale Bank noch de Overheid enige aansprakelijkheid voor het beheer der credietinstellingen wensen te aanvaarden.

§ 6. Beroep.

Opgemerkt werd, dat beroep tegen beslissingen der Bank op de Kroon in ons Staatsrecht geen waarborg kan opleveren tegen het misbruik of het onjuist gebruik van haar bevoegdheden door de Bank, d.w.z. de Minister van Financiën, omdat de beslissingen der Kroon in laatste instantie uitsluitend worden gedekt door diens verantwoordelijkheid.

Enkele leden achtten in dit opzicht een verbetering mogelijk, indien werd voorgeschreven, dat het beroepsbeleid voor de verantwoordelijkheid zou komen van ten minste drie Ministers, nl. die van Financiën, van Economische Zaken en van Justitie.

Andere leden had de redactie van artikel 26, waarin de regeling van het beroep niet is omgeven door waarborgs zoals de rechtszekerheid die vereist, bepaald onaangenaam aangedaan. Zij achtten dit wetsontwerp als type van aantasting der beginselen van de rechtsstaat en van de democratie wel zeer demonstratief. Een ongeëvenaarde machtsconcentratie wordt gelegd in handen van de Minister van Financiën en de onder zijn supervisie staande organen, zonder reële beroepsmogelijkheid. Dat de Afdeling Geschillen van Bestuur van de Raad van State wordt uitgeschakeld, betekent immers het ontbreken van een objectieve instantie, terwijl zodoende bovendien het openbaarheidsbeginsel wordt prijsgegeven. Het een en ander wordt in de Memorie van Toelichting niet eens gemotiveerd. Bovendien kan van een aantal zeer belangrijke beslissingen, te weten die, welke op artikel 10 zijn gegrond, in het geheel niet in beroep worden gegaan. Alleen reeds op grond van deze aantasting der rechtszekerheid meenden deze leden, ongeacht de onaanvaardbaarheid der materiële voorstellen, dit wetsontwerp in deze vorm niet te kunnen aanvaarden.

Hoewel het beroep op de Kroon betekent, dat de Minister van Financiën een belangrijke invloed heeft op de beslissing van een geschil, waarin hij zelf partij is, scheen vele leden een andere oplossing nauwelijks mogelijk. Met name kan aan een beroep op een onafhankelijke rechter niet worden gedacht, waar het hier niet over rechts-, doch uitsluitend over beleidskwesties gaat.

§ 7. *Beperking van de onmiddellijk opeisbare schuld der Nederlandsche Bank*

De indiening van dit wetsontwerp op grond van artikel 9 der Bankwet, waarvan lid 4 het geven van regelen *facultatief* stelt, gaf tenslotte zeer vele leden aanleiding er aan te herinneren, dat nog steeds geen wetsontwerp is ingediend ter uitvoering van het bepaalde in artikel 17 der Bankwet, hetwelk het regelen van de begrenzing der onmiddellijk opeisbare schuld der bank *imperatief* stelt. Deze leden zouden gaarne vernemen, waarom nog geen wetsontwerp is aanhangig gemaakt, waarin wordt vastgelegd, volgens welke regelen voorschriften door de Kroon zullen worden gegeven omtrent de „begrenzing van het gezamenlijk bedrag der omlopende bankbiljetten, bankassignatiën en creditsaldi in rekening-courant bij de Bank, mede ter bevordering van een stabiele waarde van de Nederlandse geldeenheden”. De totstandkoming van een dergelijke wet zou — aldus een aantal dezer leden — ongetwijfeld psychologisch gunstig werken, nu de voorheen aanwezige basis van de gouddekking ontbreekt.

Artikelen

Artikel 1

Herinnerd werd aan de suggestie, door vele leden gedaan bij de algemene beschouwingen, om alleen de credietinstellingen, welke niet zijn aangesloten bij een bedrijfsorgaan of zich niet onder toezicht van een bedrijfsorgaan hebben geplaatst, te doen registreren. Ingeval hiertoe wordt overgegaan, zal dit uiteraard tot verschillende wijzigingen moeten leiden, allereerst van het bepaalde in dit artikel onder g.

Gevraagd werd, of de Herstelbank al dan niet voor registratie in aanmerking komt.

Ook werd gevraagd naar de positie van de bouwkasen in het verband van het wetsvoorstel (bij artikel 18 werd op de bouwspaarbanken nog teruggekomen). Gewezen werd op het toezicht hierop door de Verzekeringkamer.

Waarom worden in lid 2 de hier te lande gevestigde kantoren, enz., van buitenlandse circulatiebanken uitgezonderd? Hebben deze instellingen hier te lande een andere positie dan agentschappen van andere buitenlandse handelsbanken?

Artikel 2

Ook dit artikel zou wijziging behoeven in het kader van de suggestie, waaraan hierboven bij artikel 1 is herinnerd. Met name zou de registratie dan beperkt dienen te worden tot die instellingen, die niet zijn aangesloten bij of zich niet onder toezicht hebben gesteld van een bedrijfsorgaan.

Voorts werd gevraagd, waarom in lid 2 de Bank ten deze gebonden wordt aan een machtiging van de Minister van Financiën.

Artikel 3

Gevraagd werd, of de inschrijving van de centrale landbouwcredietbanken in het register van de handelsbanken haar ook onder het wettelijk begrip „handelsbank” doen vallen. Aanvankelijk kwam het de leden hier aan het woord voor, dat organisch deze instellingen met de vele boerenleenbanken een zodanige eenheid vormen, dat deze te zamen in dezelfde afdeling behoren te worden opgenomen; dit temeer, omdat men zich wel moet afvragen of de feitelijke verhoudingen inderdaad zo zijn, dat deze centrales meer het karakter hebben van handelsbank dan van landbouwcredietbank.

Lid 2. Herinnerd werd aan hetgeen vele leden bij de algemene beschouwingen ter zake hadden opgemerkt. Daarenboven vroegen deze leden, wat te verstaan is onder „eigen middelen”?

Voorts werd gevraagd of de in lid 2 bedoelde bevoegdheid niet eerder bij de Bank dan bij de Minister van Financiën thuishoort. Hetzelfde lid vroeg of het juist is, dat bij de toelating tot het lidmaatschap van de Bedrijfsgroep Handelsbanken tot dusverre een belangrijke maatstaf is geweest de bedrijfsomvang en, zo ja, of niet aan deze maatstaf in de wet aansluiting moet worden gezocht.

Lid 5. Gevraagd werd, of met het oog op de inschrijving van een landbouwbank, die tevens commissonnair is, in lid 5 de woorden „de eerste” niet behoren te worden gewijzigd in „een andere”.

Tenslotte werd nog gevraagd of het wel juist is de groep commissonnairs, die noch deposito's aantrekken noch credieten verlenen, in dit wetsontwerp betreffende toezicht op het credietwezen te betrekken. Moet voor hen niet eventueel een afzonderlijke wettelijke regeling worden ontworpen?

Artikel 4

In de gedachtengang van de suggestie, waaraan bij artikel 1 is herinnerd, zou de hierbedoelde verplichting beperkt moeten worden tot die instellingen, die niet bij een bedrijfsorgaan zijn aangesloten noch zich onder zijn toezicht hebben gesteld.

Artikel 5

Volgens artikel 2 kan het register ook gehouden worden door een bedrijfsorgaan. Zou het niet juist zijn om, voor zover het register wordt gehouden door een bedrijfsorgaan, dat orgaan en niet de Bank te belasten met de handelingen, genoemd in artikel 5?

Artikel 6

Het lijkt redelijk de Bank te verplichten haar beslissing met redenen te omkleeden, aldus vele leden.

Vele andere leden zouden gaarne vernemen, welke criteria de Nederlandsche Bank zal aanleggen bij de vraag, of een onderneming of instelling al dan niet voor inschrijving in een der registers in aanmerking komt.

Artikel 7

Behoort de ter-inzage-legging als bedoeld in lid 3 ook niet te geschieden ten kantore van het orgaan, dat met het bijhouden van het systeem wordt belast?

Artikel 8

In lid 1 waren de woorden „die zij meent nodig te hebben” in het belang der rechtszekerheid te vervangen door de woorden „die redelijkerwijze geacht kunnen worden nodig te zijn”, terwijl tevens ten deze een recht van beroep ware in te voeren, aldus zeer vele leden.

Artikel 9

Zeer vele leden achtten opneming in de wet van het doel, waartoe toezicht wordt gehouden, noodzakelijk. Gelet op de considerans der wet ware overneming van de bewoordingen van artikel 9, lid 4 der Bankwet hier aangewezen. In dit verband werd van onderscheidene zijden een nadere toelichting gevraagd op de in die bepaling gebezigde uitdrukking „gezonde credietverlening”. Zal bij de beoordeling van de vraag, of de credietverlening „gezond” is worden gelet op de positie van de Bank of op het algemeen belang?

Lid 2. In verband met de meergenoemde suggestie, waaraan bij artikel 1 is herinnerd, ware dit lid in dier voege te wijzigen, dat de eigen functie en daarmee de eigen verantwoordelijkheid van de bedrijfsorganen, die toezicht uitoefenen, worden erkend. Hiertoe ware te bepalen, dat aan deze organen krachtens van Overheidswege te stellen regelen de uitoefening van het toezicht wordt overgelaten. Ook voor de handelsbanken ware daarbij de mogelijkheid te openen, dat een eigen bedrijfsorgaan als toezichthoudend college van Overheidswege wordt erkend. Aan de bedrijfsorganen ware een recht van beroep toe te kennen tegen de aanwijzingen van de Nederlandsche Bank, volgens welke zij het toezicht hebben uit te oefenen, aldus vele leden.

Van andere zijde werd de mening geuit, dat de bevoegdheid, welke hier aan de Kroon wordt voorbehouden, behoort te worden gegeven aan de Nederlandsche Bank.

Artikel 10

Allereerst werd gewezen naar de algemene beschouwingen.

Het kwam vele leden voor, dat dit artikel niet thuisbehoorde in een hoofdstuk betreffende „het toezicht”, doch in een apart hoofdstuk betreffende „de bedrijfsvoering”.

Voorts werd door deze leden herinnerd aan hetgeen door hen reeds te berde was gebracht, te weten, dat hier zou behoren te worden onderscheiden tussen een blijvende regeling en een noodvoorziening, waarbij de omvang der Overheidsbevoegdheden, voor wat betreft de blijvende regeling, enger zou behoren te zijn dan in de noodvoorziening. Voor beide categorieën van regeling zou intussen de constructie der Overheidsbevoegdheid, om wille van de rechtszekerheid, met meer waarborgen moeten worden omkleed.

Voor wat betreft de noodvoorziening dachten deze leden hierbij allereerst aan een textuele opneming in de wet van de noodvoorziening zelf. Daarnaast zou de wet de mogelijkheid moeten openen van wijziging of aanvulling der noodvoorziening. Deze mogelijkheid zou kunnen worden gerealiseerd door wijziging of aanvulling te doen ge-

schieden bij algemene maatregel van bestuur, mits over het ontwerp daarvan overeenstemming zou zijn verkregen met een vertegenwoordiging van het naastbetrokken bedrijfsleven. Voorts zou dan, bij gebreke van overeenstemming, een wet vereist zijn om tot wijziging of aanvulling te kunnen komen, terwijl in dringende gevallen, waarbij op een wettelijke regeling niet zou kunnen worden gewacht, wederom bij algemene maatregel van bestuur de noodzakelijk geachte voorziening zou kunnen worden getroffen, maar dan onder de verplichting van het onmiddellijk vragen van een bekrachtiging achteraf door de wet.

Voor wat betreft de blijvende regeling, zou een overeenkomstige procedure kunnen worden ontworpen, met dien verstande, dat daarbij een textuele opneming in de wet van enige concrete voorziening als uitgangspunt achterwege zou behoren te blijven en dus een eventuele regeling bij algemene maatregel van bestuur, enz. een voorziening in haar geheel zou betreffen. Verder zou de omvang van de bevoegdheden der Overheid hier, gelijk gezegd, beperkter behoren te zijn dan in een noodvoorziening. De hierbedoelde leden merkten hierbij nog op, dat langs de geschetste weg ook tegemoet gekomen zou worden aan het in sterke mate tot uiting gekomen wantrouwen, dat de door de Regering ontworpen regeling zal worden gehanteerd om het bedrijfscrediet te drukken ten koste van het Overheidscrediet, hetgeen die regeling, ongeacht haar bedoelingen, inderdaad mogelijk maakt.

Vele andere leden zouden het eveneens op prijs stellen het oordeel der Regering omtrent het voorgaande zo volledig mogelijk te vernemen.

Vele weer andere leden merkten op, dat in de Memorie van Toelichting wordt vermeld, dat het huidige toezicht van de Nederlandsche Bank mede een zekere mate van controle omvat op openbare of ondershandse uitgiffen van aandelen en obligaties. Moet de bevoegdheid tot een dergelijke emissiecontrole ook niet worden opgenomen in artikel 10?

Gevraagd werd voorts, of op het voetspoor van de overeenkomstige Belgische wetgeving de te geven voorschriften niet tevens verschillend moeten kunnen zijn voor *onderdelen* van de groepen van credietinstellingen, in artikel 2 genoemd.

Tenslotte werd er op aangedrongen de in dit artikel bedoelde voorschriften, voor wat betreft de landbouwcredietbanken, ook te kunnen betrekken op de collectiviteit van een centrale en daarbij aangesloten, dan wel op de collectiviteit van de aangesloten alleen.

Lid 1. Tegen het woord „bedrijfsvoering” in het eerste lid werden bezwaren ingebracht. Aangezien het wetsontwerp is ingediend met het doel toezicht op het credietwezen uit te oefenen, kan hier met het woord „credietverlening” worden volstaan. „Bedrijfsvoering” is van veel wijdere strekking en maakt het mogelijk het gehele bedrijfsbeleid aan algemene voorschriften te onderwerpen. Daartoe werd geen enkele reden gezien.

Lid 5. Gevraagd werd, of het buiten elke twijfel vaststaat, dat op grond van deze bepalingen geen onderscheid kan worden gemaakt tussen giraal geld en chartaal geld en dat een rekeninghouder bij een der credietinstellingen nooit zal kunnen worden belet het saldo zijner rekening in bankpapier om te zetten. Hieromtrent dient volstrekte zekerheid te bestaan, omdat anders het giraal geld ontwaard kan worden, tot schade van de gemeenschap, maar vooral van de kleine spaarder.

Vele leden zouden gaarne vernemen waarom de navolgende zinsneden zijn opgenomen:

onder letter *a*: „van bepaalde onderdelen dier middelen”;

onder letter *b*: „of beleggingen of bepaalde onderdelen dezer activa”, en „of in verhouding tot de toevertrouwde gelden of bepaalde onderdelen van die gelden”;

onder letter *c*: tweemaal: „of vormen”;

onder letter *d*: tweemaal: „of vormen”;

onder letter *e*: „bepalingen nopens de ten minste te bedingen rente zomede nopens de rente, ten hoogste te vergoeden voor toevertrouwde gelden”.

De bedoelde uiteenzetting van de Regering zagen deze leden gaarne tegemoet zowel in het kader van een noodvoorziening als van een blijvende regeling.

Vele andere leden drongen er op aan de woorden „of van bepaalde onderdelen dier middelen” onder letter *a* te schrappen. Door de opneming van deze woorden wordt aan den Minister van Financiën de bevoegdheid gegeven te bepalen, welk bedrag aan schatkistpapier door de geregistreerde credietinstellingen moet worden genomen, resp. moet worden aangehouden. Deze bevoegdheid geeft aan de genoemde Minister een te grote macht. Wat zal verder onder „bepaalde onder-

delen” der liquide middelen worden verstaan? In het algemeen gaat het te ver behalve voorschriften met betrekking tot de minimale omvang der liquide middelen ook nog voorschriften te geven voor de minimale omvang van bepaalde onderdelen dier middelen. Niet kon worden ingezien, dat aan zulke voorschriften behoefte bestaat met het oog op het toezicht op het credietwezen. Aan het slot van deze bepaling ware voorts een enumeratieve opsomming der liquide middelen op te nemen.

Welke redenen hebben er de Regering toe genoopt onder letter *b* de woorden „of bepaalde onderdelen dezer activa” op te nemen? Aanvankelijk waren deze leden van mening, dat deze woorden voor het met het wetsontwerp beoogde doel niet nodig zijn, evenmin als de woorden „al dan niet”, terwijl het woord „of” na „eigen vermogen” ware te vervangen door: *en/of*.

Kan van „bepaalde soorten of vormen”, bedoeld onder de letters *c* en *d*, een nadere omschrijving worden gegeven?

Tegen het bepaalde onder letter *e* hadden de hierbedoelde leden ernstige bezwaren. De rentevoet zou met behulp van deze voorschriften geheel kunnen worden losgemaakt van de behoeften of eisen, welke de werkelijkheid stelt. Deze bepaling dient te vervallen.

Van andere zijde werd ter zake van dit laatste het geheel vervallen van lid 5, letter *e* bepleit voor wat betreft een blijvende regeling en het schrappen daaruit van de mogelijkheid om een maximumcredietrente voor te schrijven voor wat aangaat een noodvoorziening.

Lid 6. Verschillende leden vreesden, dat deze bepaling kan leiden tot discriminerende maatregelen en ongerechtvaardigde bevoordeling.

In verband met de laatste alinea van de toelichting op dit artikel zou men gaarne vernemen, welke de hoofdtrekken van de credietcontrole in België, Frankrijk en de Verenigde Staten zijn. Bevatten deze regelingen ook zulke ver gaande bevoegdheden en door wie worden deze in die landen uitgeoefend? Wanneer zijn deze regelingen tot stand gekomen?

Artikel 11

Van vele zijden ontmoette dit artikel tegenstand als onnodig en daarom schadelijk en als niet passend in het kader van het ontwerp. Gepleit werd zowel voor algehele schrapping als voor beperking van de draagwijdte van het artikel tot een eenvoudige mededelingsplicht.

Ook werd gesteld, dat bij behoud van het artikel in ieder geval de verantwoordelijkheid zou behoren te worden ingeschakeld, in beroep, van de Ministers van Financiën, van Economische Zaken en van Justitie.

Tenslotte werd er nog op gewezen, dat de inmenging van de Bank kan leiden tot een schadelijke belemmering of vertraging.

Artikel 12

Opgemerkt werd, dat het wel een symptoom van vergaand perfectionisme moet worden genoemd begin- en einddatum van het boekjaar voor te schrijven. Is er aan gedacht — zo werd gevraagd —, dat deze eis voor de betrokken ondernemingen fiscale repercussies kan hebben?

Andere leden achtten het in verband met de omstandigheid, dat periodiek gegevens zullen moeten worden verstrekt (dit is reeds thans het geval), niet nodig voor „de goede vergelijkbaarheid” dit voorschrift op te nemen.

Artikel 13

Bij dit artikel werd verwezen naar het hierboven naar aanleiding van artikel 8 opgemerkte.

In het kader van de suggestie, waaraan is herinnerd bij artikel 1, zouden de bevoegdheid van lid 1 en de verplichting van lid 3 zich dienen uit te strekken tot het toezichthoudend bedrijfsorgaan.

Artikel 14

Ook in dit artikel ware, in het kader der meerbedoelde suggestie, naast „de Bank” steeds het toezichthebbend bedrijfsorgaan te vermelden. Opgemerkt werd nog, dat de eis gesteld in lid 2 om de onderzoekende accountant te doen aanwijzen „in overeenstemming met de Bank”, wel veel verder gaat dan de leden hier aan het woord aanvankelijk nodig voorkwam.

Artikel 16

In het kader der suggestie, waaraan bij artikel 1 is herinnerd, ware hier in te lassen, dat de Bank haar wetenschap ook kan putten uit gegevens verstrekt door het toezichthoudend bedrijfsorgaan. Opgemerkt werd, dat dit artikel er toe zou kunnen leiden, dat de Bank

komt tot een advies, dat niet met redenen omkleed is, of tot een publicatie buiten het horen van de betreffende credietinstelling om. Een en ander werd onjuist geacht.

Gevraagd werd, of dit artikel niet kan leiden tot een toepassing, welke ernstig de belangen van derden schaadt.

Artikel 17

Het lijkt gewenst de termijn van veertien dagen, genoemd in lid 1, te verlengen tot drie weken, ten einde te voorkomen, dat publicatie reeds zou kunnen zijn geschied, terwijl het beroep nog onderweg is.

Artikel 18

Doordat de redactie van lid 1, sub c de mogelijkheid geeft het gebruik van het woorddeel „spaar” te verbieden aan andere credietinstellingen dan die ingeschreven zijn in de derde afdeling van het register, kunnen bouwspaarkassen hier getroffen worden. Het leek de leden hier aan het woord wenselijk, de bouwspaarkassen mede te vermelden in lid 2.

Artikel 19

Het had verwondering gewekt, dat dit artikel in het geheel niet is toegelicht. Het daarin voorgestelde kan van zeer verre strekking zijn, ook voor derden. Het schijnt nodig de werking daarvan tegenover derden te regelen.

Andere leden vroegen, of het in dit artikel bepaalde wel juist te achten is, in zoverre de hierbedoelde bepalingen betrekking hebben op het uitoefenen van bedrijfseconomisch toezicht.

Artikel 20

De opmerking werd gemaakt, dat deze stringente redactie weleens tot gevaarlijke botsingen zou kunnen leiden met in het buitenland heersende opvattingen, welke gevoeligheden beter waren te ontzien. Het oordeel der Regering hierover zou men gaarne vernemen.

Artikel 21

Gezien het feit, dat de hierbedoelde gegevens van zeer groot belang kunnen zijn voor de betrokken bedrijven, werd gevraagd, of niet moet worden bepaald, op welke wijze de schade wordt vergoed, welke bij overtreding van dit verbod is geleden.

Artikel 22

Kan enig inzicht worden gegeven in de omvang van de kosten en de lasten, welke uit deze wet bij aanvaarding daarvan zouden voortvloeien voor de geregistreerde credietinstellingen? Zal er rekening worden gehouden met de draagkracht der gecontroleerden?

Artikel 26

Zoals reeds bij de algemene beschouwingen bleek, werd er van verschillende zijden op aangedrongen ten deze niet af te wijken van artikel 23 der wet van 21 December 1861 (*Staatsblad* no. 129).

Acht de Regering het nodig het advies van de Bankraad (c.q. van een adviescommissie uit die raad) in te winnen, dan is daartegen geen bezwaar, maar daaruit behoeft niet te volgen, dat van de behandeling van deze zaken door de genoemde afdeling van de Raad van State kan worden afgezien.

Ook lijkt het, gezien de grote daarbij op het spel staande belangen, gewenst een termijn te bepalen, waarbinnen het beroep moet worden behandeld.

Artikel 28

Aanvankelijk bestond de indruk, dat de Nederlandsche Bank krachtens het hierin bepaalde zal kunnen overgaan tot het aanvragen van surséance van betaling voor een credietinstelling zonder dat deze daarvan tevoren op de hoogte is gebracht. Aangezien dit wel niet in de bedoeling zal liggen, werd verduidelijking van de redactie verzocht

Artikel 30

Zoals reeds bij de algemene beschouwingen opgemerkt werd doet het van toepassing verklaren van artikel 26 van de Bankwet 1948 wel een scherp licht vallen op de macht, welke aan de Minister van Financiën wordt toegekend.

Andere leden vroegen, waarom de Regering haar algemene bevoegdheid tot het geven van aanwijzingen ex artikel 26 der Bankwet gehandhaafd wil zien naast haar aanwijzingsbevoegdheden krachtens het onderhavige voorstel van wet.

Artikel 31

Gevraagd werd, of aan de intrekking van artikel 9, vierde lid van de Bankwet 1948 niet een aanvulling van het derde lid van genoemd artikel gepaard dient te gaan. Anders zou de Bank, behalve op grond van de onderhavige regeling, ook toezicht op het credietwezen kunnen uitoefenen krachtens het derde lid van artikel 9 der Bankwet 1948.

Andere leden achtten het juist lid 4 van genoemd artikel een andere redactie te geven, waaruit blijkt, dat de bevoegdheid van de Bank op grond van artikel 9, lid 3 bij de wet moet worden geregeld.

Considerans

Verwezen werd allereerst naar de algemene beschouwingen. Voorts werd gevraagd, of hier niet beter te spreken ware van „het toezicht, bedoeld in artikel 9, derde lid, van de Bankwet 1948”.

Aldus vastgesteld 16 Juli 1951.

ROMME

SCHOUTEN

VAN DE WETERING

HOFSTRA

RITMEESTER.